

BÖLÜM VII:

ÖZAL DÖNEMİ DIŞ POLİTİKASI (1987-1993)

Dış Politika İlkeleri: Yeni-Osmanlıcılık ve Diğerleri.....	183
Dış Politika Yapımı: Turgut Özal	186
Dış Politika Uygulamaları	189
<i>AT'ye Tam Üyelik Başvurusu.....</i>	<i>189</i>
<i>Balkanlarda Türk Azınlıklar Meselesi.....</i>	<i>191</i>
<i>Körfez Savaşı ve ABD</i>	<i>195</i>
<i>Kürt Mülteciler ve Çekiç Güç.....</i>	<i>198</i>
<i>Türkî Cumhuriyetler ile Yakınlaşma</i>	<i>201</i>

Dört yanımız kaynıyor

GÜTERİNCİLER: Sırtta, kollarında silahla silinilen gürültü, yavaş yavaş ne kadar da...
...sırtta, kollarında silahla silinilen gürültü, yavaş yavaş ne kadar da...

DIŞ POLİTİKA İLKELERİ: YENİ-OSMANLILIK VE DİĞERLERİ

1980'lerden devralınan neoliberalizm temelinde sürdürülen dışarıya açık ekonomi politikası, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte daha da güçlenerek devam etmiştir. Fakat tıpkı İkinci Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi, değişen uluslararası dengelerin ortaya çıkardığı fırsat alanları nedeniyle Türkiye dış politikası kısa bir süre için revizyonist bir karakter kazanmıştır. Fakat bu revizyonist karakter öncekinden farklı olarak ulus-devlet ideolojisi üzerine temellenmemiş, aksine bir taraftan Osmanlı bakiyesi yakın çevre üzerinde yeniden nüfuz sahibi olmak, diğer taraftan da Kerkük gibi bölgeleri yeniden topraklara dâhil edebilme ihtimalinin tartışıldığı bir yeni-Osmanlılık olarak dolaşıma girmiştir.

Türkiye dış politikasındaki bu yeni-Osmanlılık ilkesi 'güçlü bir etnik Türklük vurgusu olan ve Türkiye'yi Müslüman dünyanın önderliğine taşıyacak yeni bir imparatorluk projesinin merkezine yerleştirme' politikası şeklinde tanımlanmaktadır (Yavuz, 1998: 23).

Dış politikadaki bu yeni kimlik içerideki iktidar ilişkileri ile birlikte düşünüldüğünde daha da anlamlı olmaktadır. Osmanlı-İslami geçmişin unutulması temelinde işleyen Kemalist kimlik algısının karşısına güçlü bir alternatif olarak çıkan yeni-Osmanlılık dış politik söylem alanına tarihsel miras, İslami kimlik ve Osmanlı geçmişi etrafında dönen

Yabancı basın:

● Avrupa basınında, Türkiye'nin, Adriyatik'ten Çin Halk Cumhuriyeti'ne kadar uzanan bölgede "etkili bir güç olacağı" belirtildi. Avusturya'da yayımlanan Kurier gazetesinde çıkan yazıda, "Ataların asker ve ideoloji ile başaramadığını bugün Özal yapmak istiyor" denildi

● Belçika'da yayımlanan Le Libre Belgique ise Başbakan Demirel'in Orta Asya gezisine geniş yer verdi. Mısır'ın yarı resmi organı El Ahrâm gazetesinde ise bir yazıda Türkiye'nin yaptıklarını "hayranlıkla" karşıladıklarını belirterek, "Bölgede Türk rolünün artması Suriye, Irak ve Arap ülkelerinde sorunlar yaratacaktır" denildi

► 7. SAYFADA

'Türkiye büyük güç'

YENİDEN GÜNDEMDE Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan durum, Batı'da Osmanlı İmparatorluğu'nun haritasını yeniden gündeme getirdi. Batı basınında son zamanlarda sık sık yer alan haritalarda, Adriyatik kıyılarından Çin seddine kadar uzanan "Büyük Türkiye" imajından söz ediliyor.

Demirel'in gezisiyle Kafkasya ve Orta Asya'da, dönem başkanlığıyla Avrupa'da hızlı adımlar

Doğu'da, Batı'da büyük atak

TÜRK CUMHURİYETLERDE

► Başbakan 8 günlük Kafkasya ve Orta Asya gezisine dolu çantayla gidiyor
► Çantada, Türk Ekimbank'ın ilk etapta 300 milyon dolarlık kredisi var
► ABD'nin 3 milyar dolar olması beklenen yardımının koordinatörü de Türkiye
► Türk bankaları Türk cumhuriyetlerde çubuklar açıyor

► DİE, DPT, İGEME gibi kuruluşlar bu cumhuriyetlerde temsilcilik açacak, uzman yardımı yapacak
► Demirel, 10 bin öğrenci için Türk üniversitelerinde burs götürüyor
► Mayıs ve Haziran'da, Türk ve ABD'li işadamları çok sayıda projeye bu ülkelerde olacak

AVRUPA'DA

► Demirel hükümeti, 7 Mayıs'ta Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığı görevini alıyor
► Avrupa Topluluğu'nda da, dönem başkanlığının Temmuz'da İngiltere'ye geçmesi Türkiye için yeni fırsatlar yaratıyor
► Hükümet bu ortama avantajlı girebilmek için, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkına konulan re-

zervleri derhal kaldırma hazırlığında
► Demokratikleşme paketi kısa sürede parlamentodan çıkarılmak isteniyor
► Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Lalumiere, "Eğer hükümet bu paketi hemen geçirebilirse, dönem başkanlığı açısından Türkiye'ye muazzam bir imaj kazandıracak" görüşünde

ÖNEMLİ GEZİ Demirel, Türk cumhuriyetlerine, para, dayanışma, destek, müjde dolu bir çantayla gidiyor. Gezi nedeniyle TRT'nin Türk Cumhuriyetlerine yönelik Avrasya yayını da planlanan tarihten önce alınarak bugün başlatılıyor.

1989: Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle ortaya çıkan "fırsat" alanları dış politikada yeni-Osmanlıcılık siyasetine imkan sağladı.

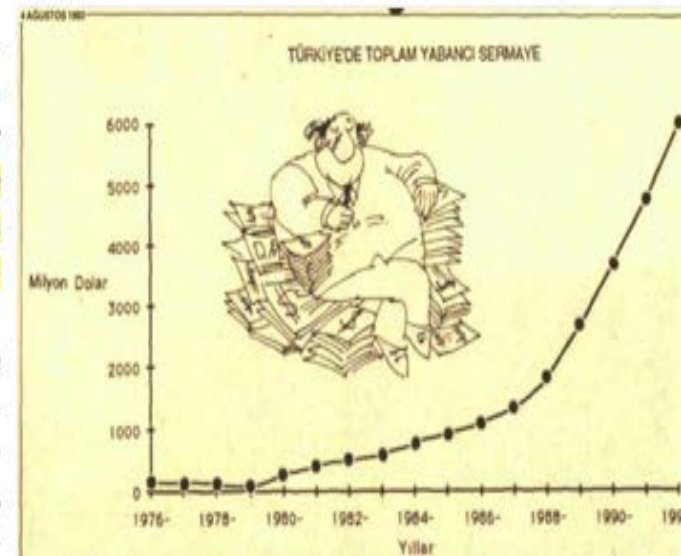
Özal'ın Osmanlı planı

[illegible]

Dönemin dış politikasının diğer karakteristik özelliği de fırsatçılıktır. Bu tavır en çarpıcı bir şekilde Turgut Özal tarafından dile getirilmiş ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bir nevi hacet kapılarının açıldığını düşünen Özal, "eğer, önümüze açılan bu hacet kapılarından bugün girmez-

10 TEMMUZ 1993

1976-1992 yılları arası Türkiye'de toplam yabancı sermaye miktarının yıllara göre değişimi. 1988 sonrası çok hızlı bir artış var

10 İhracatçı sağladığı dövizin yüzde 30'unu yurt dışında tutabilecek.

1980'lerin ikinci yarısından itibaren yaşanan kısmi demokratikleşmeyle ordunun siyasetteki etkisinin azalmasına paralel olarak Turgut Özal'ın dış politikadaki ağırlığı önemli oranda artmıştır. 1989'da Cumhurbaşkanı seçilmesinden 1993'teki vefatına kadar geçen dönemde ise Özal, dış politika yapımının en etkin aktörü olmuştur.

Türkiye dış politikasını bu dönemde en çok meşgul eden 1990-1 Körfez Savaşı dış politik karar verme mekanizmasının bu dönem için nasıl işlediğini ortaya koyan iyi bir örnektir. Özal, Körfez Krizi sırasında cumhurbaşkanıydı ve cumhurbaşkanlığı makamının dış politikanın belirlenmesinde böylesine etkili olmasının iki önemli nedeni vardı.

1982 Anayasası cumhurbaşkanının yetkilerini artırmış ve onu karar alma sürecinin önemli kurumlarından biri haline

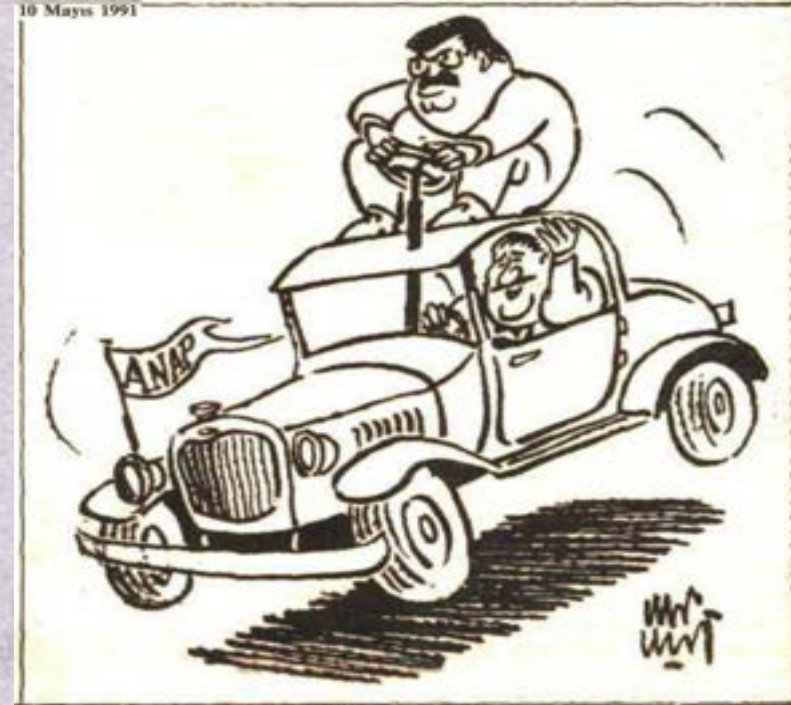
Özal, "tek adam" imajını güçlendirme peşinde

Adım adım başkanlık

HER ALANDA ATAK Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın son bir ay içinde öncelikle siyasete ağırlığını koyduğu, ardından da ekonomiyi kontrol altına almak için girişimler yaparak çeşitli toplantılara katıldığı, açıklamalar yaptığı, şimdi de dış politikayı yönlendirme hedefine döndüğü belirtiliyor

GORBİ'YLE BULUŞMA Hükümet çevrelerinde Özal'ın Gorbaçov'la görüşmek amacıyla Moskova Büyükelçisi Volkan Vural aracılığıyla girişimde bulunduğu belirtiliyor. Cumhurbaşkanı'nın 5-6 Haziran tarihlerinde Londra'da yapılacak NATO Zirvesi'ne katılıp katılmayacağı da tartışılan konulardan biri. Özal, Kasım ayında da Japon İmparatoru'nun taç giyme törenine katılarak bazı devlet başkanlarıyla görüşme olanağını araştırarak

19 MAYIS 1990 HABERİ 10. SAYFADA

getirmişti. Fakat daha da önemlisi ve Özal'ı farklı kılan nedenden ise **Özal cumhurbaşkanı olduğunda kendisine sadık biri olan Yıldırım Akbulut'u ANAP'ın başına getirmiş ve başbakan yapmıştı.** Bu nedenle geleneksel olarak dış politika yapımında en etkili aktörlerin başında gelen hükümet, Özal'ın cumhurbaşkanlığı döneminde bir onay makamına dönüşmüştür (Eriş, 1996: 260).

Parlamento ve dolayısıyla muhalefet de meclisteki çoğunluğun iktidar partisinin kontrolünde olması nedeniyle Körfez Krizi süresince alınan kararlarda devre dışı kalmıştır.

Turgut **Özal** Türkiye'nin Körfez Savaşı politikasını belirleyen en önemli aktör olmasına rağmen **belli sınırları vardı.** Örneğin ABD'nin Suudi Arabistan'da toplanan müttefik kuvvetlerine asker katkısında bulunma çağrısını **TSK'dan** gelen baskılar nedeniyle karşılıksız bırakmak zorunda kalan Özal, aynı şekilde ordunun sınır ötesi harekât için hazır tutulması önerisini de dönemin Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay'a kabul ettirememiştir.

Irak savaşına müdahil olma tartışmalarının yaşandığı tarihlerde dönemin Dışişleri Bakanı **Ali Bozer**, Milli Savunma Bakanı **Sefa Giray** ve son olarak da **Torumtay'ın istifa etmeleri** Özal'ın dış politika kararlarını büyük ölçüde tekelinde alan tavrına bir tepkiydi (Eriş, 1996: 258).

Muhalefet ve ANAP'ın içinde **Mesut Yılmaz'ın başını çektiği bir grup** da Özal'ın Körfez Savaşı politikasına muhalefet ediyordu.

Bu bağlamda 12 Ağustosta hükümetin meclise sunduğu savaş hali ilanı, silahlı kuvvetlerin kullanılması, Türk askerlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı askerlerin Türkiye'ye kabulü konusunda kendisine yetki veren bir tezkere istenildiği gibi kabul edilmemiştir. Muhalefetin ve ANAP'lı bir grup milletvekilinin karşı çıkması üzerine par-

11 Ekim 1990: ABD Körfez Savaşı görüşmelerinde Cumhurbaşkanı Turgut Özal ile yetki sorunu yaşayan Dışişleri Bakanı Ali Bozer istifa etti.

3 Aralık 1990: Turgut Özal'ın Körfez savaşına asker gönderme tercihine karşı çıkan Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay istifa etti.

Ali Bozer istifa etti

ANKARA, ÖZEL
15 Eylül'de Bakan Ali Bozer, görevinden istifa etti. Başbakan Yıldırım Akbulut'a öncelikle Dışişleri Bakanlığı'na Ali Bozer'in istifasını Cumhurbaşkanı Turgut Özal'da onayladı.

Başbakan Yıldırım Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi. Başbakan Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi. Başbakan Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi.

Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi. Başbakan Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi. Başbakan Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi.

Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi. Başbakan Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi. Başbakan Akbulut, Ali Bozer'in istifasını kabul etmedi.

Torumtay istifa etti

GENELKURMAY BAŞKANI NECİP TORUMTAY
● İnandığım prensiplerle ve devlet anlayışım ile hizmete devamı mümkün görmediğim için istifa ediyorum ●

ORDU
Rahatsızlık nedeni: Üsler ve asker izni

BEDRİ
KORAMAN
Kutun

ÖZALIN...

DEDİĞİ
OLUR!..

lamenteo tezkere üzerinde değişikliğe giderek hükümetin bu yetkileri Türkiye'nin bir saldırıya maruz kalması halinde kullanabileceğini öngören bir karar almıştır.

Bu gelişme Özal'ın bütünüyle ABD'nin Körfez Savaşı politikasına angaje olmasını ve politikayı tek elde toplamasını engellemiştir.

Cumhurbaşkanlığı makamının dış politika yapımında tekel olmasını engelleyen bir taraftan genelkurmay ve dışişleri gibi yerleşik bürokratik kurumlardan gelen direnç olurken (TDPA, 2004: 874), diğer taraftan da **muhalafet, kamuoyu ve ANAP için-deki bölünme Özal'ın manevra alanını sınırlandırmıştır.** Yine de bu dirençlere rağmen, Körfez Krizi örneği başta olmak üzere Özal'ın Cumhurbaşkanlığı döneminde Cumhurbaşkanlığı makamının temel karar verici aktörü olduğu ileri sürülebilir.

Bu durum Türkiye dış politikasının bütünüyle birlikte düşünüldüğünde, 1989-1993 tarih aralığının tek parti döneminden sonra cumhurbaşkanının dış politikada en fazla etkide bulunduğu tarihsel aralık olduğu söylenebilir. Fakat bu etkinlik Ekim 1991 seçimleri sonrasında Süleyman Demirel'in başbakan olmasıyla kısmen azalmış ve 1992 yılından itibaren Demirel, Özal'ın dış politik söylem ve girişimleri ni önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Diğer bir ifadeyle, Ekim 1991'e kadar hükümet ve meclisi sıkı denetim altına almak yoluyla dış politikada etkin olan Özal, bu tarihten sonra meclisteki nüfuzunun azalmasıyla birlikte bu etkinliğini kaybetmiştir.

Hikmet Çetin yeni dönemin ilkelerini Milliyet'e açıkladı

Özal'sız dış politika

Özal, yeni çerçeveyi şöyle çizdi: **"Karışmam konusurum"**

KIBRIS: "Dörtü zıve ideal çözüm gelmez"

AT: "Üyelik için eteklerine yapışmaya"

ABD: "Stratejik işbirliğini benimseniyoruz"

SOVYETLER: "Parçalanmayı teşvik etmeyeceğiz"

YUNANISTAN: "Görüşmeye her zaman hazırız"

Bakanlara düşen görev

ANKARA KULİSTİ

Özal, yeni çerçeveyi şöyle çizdi: **"Karışmam konusurum"**

KIBRIS: "Dörtü zıve ideal çözüm gelmez"

AT: "Üyelik için eteklerine yapışmaya"

ABD: "Stratejik işbirliğini benimseniyoruz"

SOVYETLER: "Parçalanmayı teşvik etmeyeceğiz"

YUNANISTAN: "Görüşmeye her zaman hazırız"

Bakanlara düşen görev

ANKARA KULİSTİ

Bakanlar Kurulu'ndan daha sık toplanıyor

MGK kabine gibi

Dikkatle bakıyor... Kararları veriyor

06.04.1991

● Son 15 günde MGK üç kez toplanırken, kabine en son 20 Mart'ta bir araya geldi. Daha da ilginç ülkenin kaderiyle ilgili konularda, TBMM'nin hiç toplanmamış olması. Ankara kulislerinde, "Özal'ın politika zinciri, Cankaya-MGK-Bakanlar Kurulu şeklinde" deniyor HABER 12. SAYFADA

DYP %26.8 ANAP %24.1 SHP %20.7

DYP

Milliyet

Halk Gazetesi

21 NİS 1991

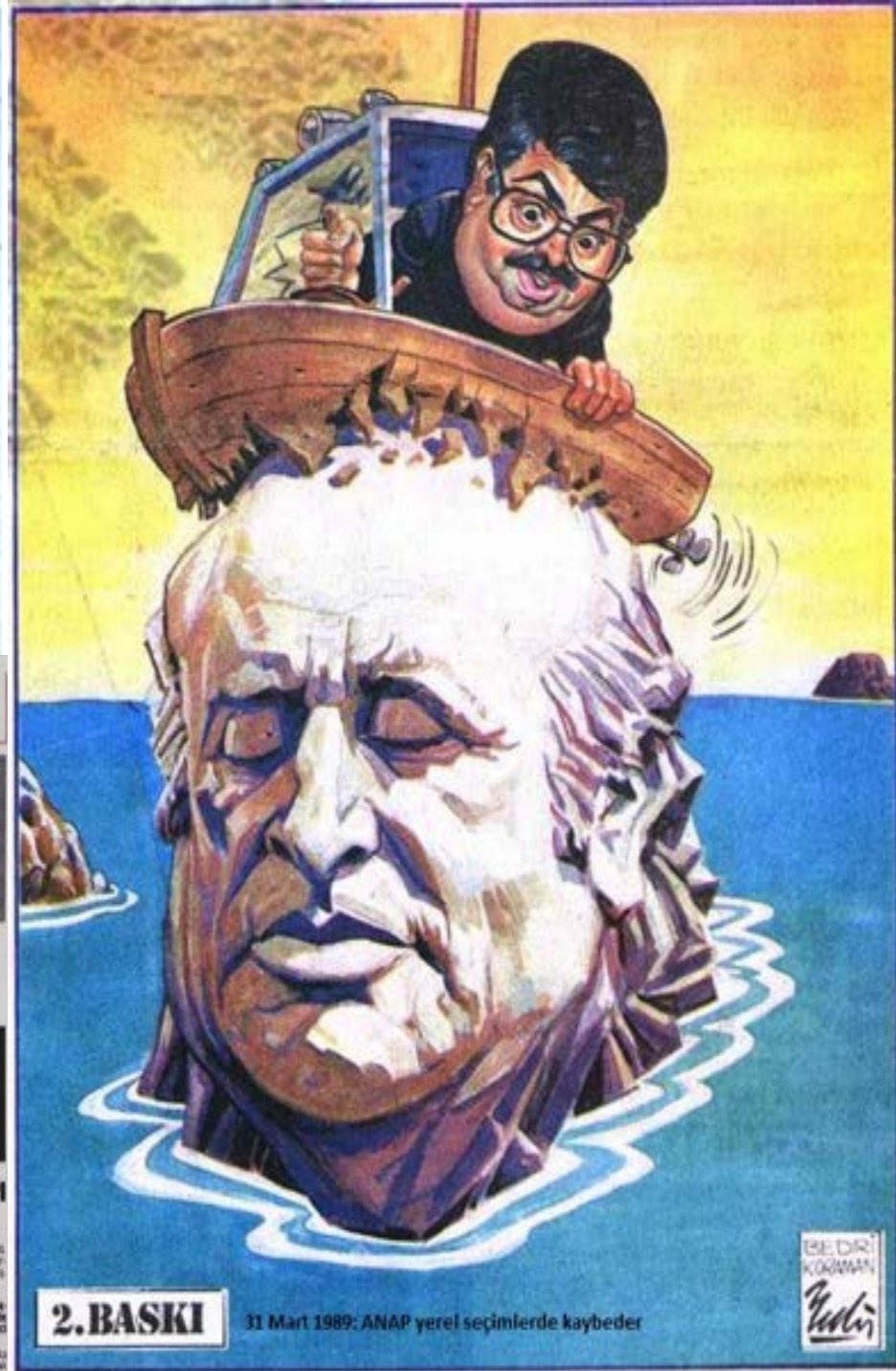
31 SAYFA • 100 LİRA (NOV DAKL)

Ufukta koalisyon var...

DYP geldi

● Saat 01.30 itibarıyla kesin olmayan milletvekili sayıları şöyle: DYP: 179, ANAP: 115, SHP: 84, RP: 54, DSP: 12

RP %16.5 DSP %11.3 SP %0.3

2. BASKI

31 Mart 1989: ANAP yerel seçimlerde kaybeder

BE DİRİ KORMAN

Bedri

girmiş ve 1975'te Yunanistan AT'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. İlişkilerin gergin olduğu bir dönemde Türkiye 1959'da olduğu gibi başvuru konusunda Yunanistan'ı izlememiş, aksine Eylül 1978'de AT ile ilişkileri tek taraflı olarak dondurmıştır.

Yunanistan'ın 1979'da AT ile Katılım Antlaşması imzalaması Türkiye'yi tekrar AT ile ilişkileri düzeltmeye yöneltmiş olsa da, bu doğrultuda atılan adımlar 12 Eylül Darbesiyle kesintiye uğramış ve AT 21 Ocak 1982'de aldığı bir kararla Türkiye'de siyasi durum düzelene kadar Ortaklık Antlaşmasını askıya aldığını açıklamıştır.

Turgut Özal Aralık 1983 seçimlerini kazandığında ilişkilerin askıya alındığı ve Yunanistan'ın üye olduğu bir AT ile karşı karşıyaydı. Bu döngüyü kırmak isteyen Özal ilk olarak 1 Aralık 1984'te Türkiye'nin AT'ye tam üye olarak başvurması gerektiğini açıklamış ve bu bağlamda üyelik başvurusunu normalleştirecek bir zemin hazırlamaya başlamıştır.

Üstelik 1980'lerin ikinci yarısına gelindiğinde Ortadoğu ülkeleri ile ticareti azalan ve ABD ile dış ticareti artırma girişimlerinden sonuç alamayan Ankara, bütün dikkatini daha dengeli olan sürdürülebilir bir Avrupa pazarına yöneltmeye başlamıştır (Dağı, 2001: 27). Özal daha çok üyeliğin ekonomik temelde Türkiye'ye sağlayacağı katkılarla ilgilenmekte ama aynı zamanda da statükocu Kemalist bürokrasinin ve sayeti altındaki siyasal sistemin liberalleşmesi bağlamında AT üyeliğinin dönüştürücü etkisine önem vermektedir.

Bu doğrultuda ANAP hükümeti, kamuoyu ve Refah Partisi dışındaki muhalefetin desteğini de arkasına alarak 14 Nisan 1987'de AT'ye tam üyelik için başvuruda bulunmuştur. Yunanistan ve Lüksemburg tam üyelik başvurusuna karşı çıkarken, İngiltere ve Belçika başvuruyu desteklemiş, Almanya ise başvurunun gümrük birliği temelinde olması gerek-

19 Haziran 1987: Avrupa Parlamentosu Ermeni tasarılarını gündeme alınca, bu tasarılar Türk dış politikasının öncelikli konusu olmuştur

AVRUPA PARLAMENTOSU'NUN ERMENİ YANLISI TUTUMUNA BÜYÜK TEPKİ

Cumhurbaşkanı: "Neredeyse topraklarımızı isteyecekler, güçleri varsa gelip alsınlar"

Özal: "Bir avuç zavallı teröre yeşil ışık yakıyor"

Evren'den sert tokat

Avrupa Parlamentosu'nun aleyhindeki kararı kınanan Cumhurbaşkanı Evren, bu karara oy veren parlamenterlerin çoğunun dost ülkelere mensup olduğunu da hatırlatarak, "Bu ne biçim dostluk" diye sordu

YABANCILARIN GÖRÜŞÜ:

Demirel: "Bu karar aslında aslında bir şey yok. Avrupa Parlamentosu'nun bu kararını benimseyenler, bu kararın Türkiye'ye bir fayda sağlamadığını düşünmektedirler."

Özal: "Bu karar aslında aslında bir şey yok. Avrupa Parlamentosu'nun bu kararını benimseyenler, bu kararın Türkiye'ye bir fayda sağlamadığını düşünmektedirler."

Demirel: "Bu karar aslında aslında bir şey yok. Avrupa Parlamentosu'nun bu kararını benimseyenler, bu kararın Türkiye'ye bir fayda sağlamadığını düşünmektedirler."

Özal: "Bu karar aslında aslında bir şey yok. Avrupa Parlamentosu'nun bu kararını benimseyenler, bu kararın Türkiye'ye bir fayda sağlamadığını düşünmektedirler."

1987-1989: Avrupa Topluluğu 2 yıldan fazla bir süre Türkiye'nin üyelik başvurusuna bir cevap vermedi.

23 Eylül 1989

AT'tan umut yok

BUGÜN

İLK "KIRMIZI IŞIK"

M.Ali BİRAND

OLUMSUZ BAKIŞ Avrupa Topluluğu (AT) Yürütme Organı Avrupa Komisyonu'nun 23 Eylül'de aldığı kararla, Türkiye'nin tam üyelik başvurusuna sadece beş kısıtlı verilmiş bulunur. Türkiye'nin tam üyeliği konusunda raporunda, Türkiye'nin tam üyeliğe hazır olmadığını, bu yüzden görüşmelerin de yapılabileceğini belirtir.

DEMİRCİLER Rapordaki

AT: Hazır değilsiniz

Avrupa'nın 'bekle' kararının gerekçeleri

- 1 Aşırı nüfus
- 2 Geri ekonomi
- 3 Demokrasi sorunları
- 4 İnsan hakları
- 5 Azınlık hakları
- 6 Kıbrıs ve Yunanistan

Vaat yok Avrupa Topluluğu (AT) Komisyonu, Türkiye'nin tam üyelik başvurusuna dün verdiği yanıtta, üyelik konusunun "1993'ten önce müzakereye bile açılmayacağını" belirtti. 1993'ten sonrası için Türkiye'ye herhangi bir umut verilmedi. Ancak 1963 Ankara Anlaşması gereği Türkiye'nin "üye olma ehliyetine haiz olduğu" iki kez vurgulandı. Komisyon, işbirliğini güçlendirmeye niyetini de 'teyit etti.'

Engeller Avrupa Topluluğu Komisyonu raporunda, Türk ekonomisinin düzeyinin, topluluk ortalamasının üçte biri dolayında olduğu, bölgeler ve kişiler arasında büyük dengesizlikler bulunduğu belirtiliyor. Raporda, Türkiye'nin, AT ile bütünleşmesinin önündeki engeller sayılıyor. **SABETAY VAROL** ve **YASEMİN ÇONGAR**'ın haberi 16. Sayfada

AT RAPORUNUN ÖZETİ / RAPORA TEPKİLER 14. Sayfada

19 Aralık 1989 **BAŞKENT'TEN**

tiğini dile getirerek mevcut başvuruyu uygun bulmamıştır. Başvuru incelenmek üzere AT Komisyonu'na devredilse de, komisyon uzun bir süre Türkiye'nin başvurusuna bir cevap vermemiştir.

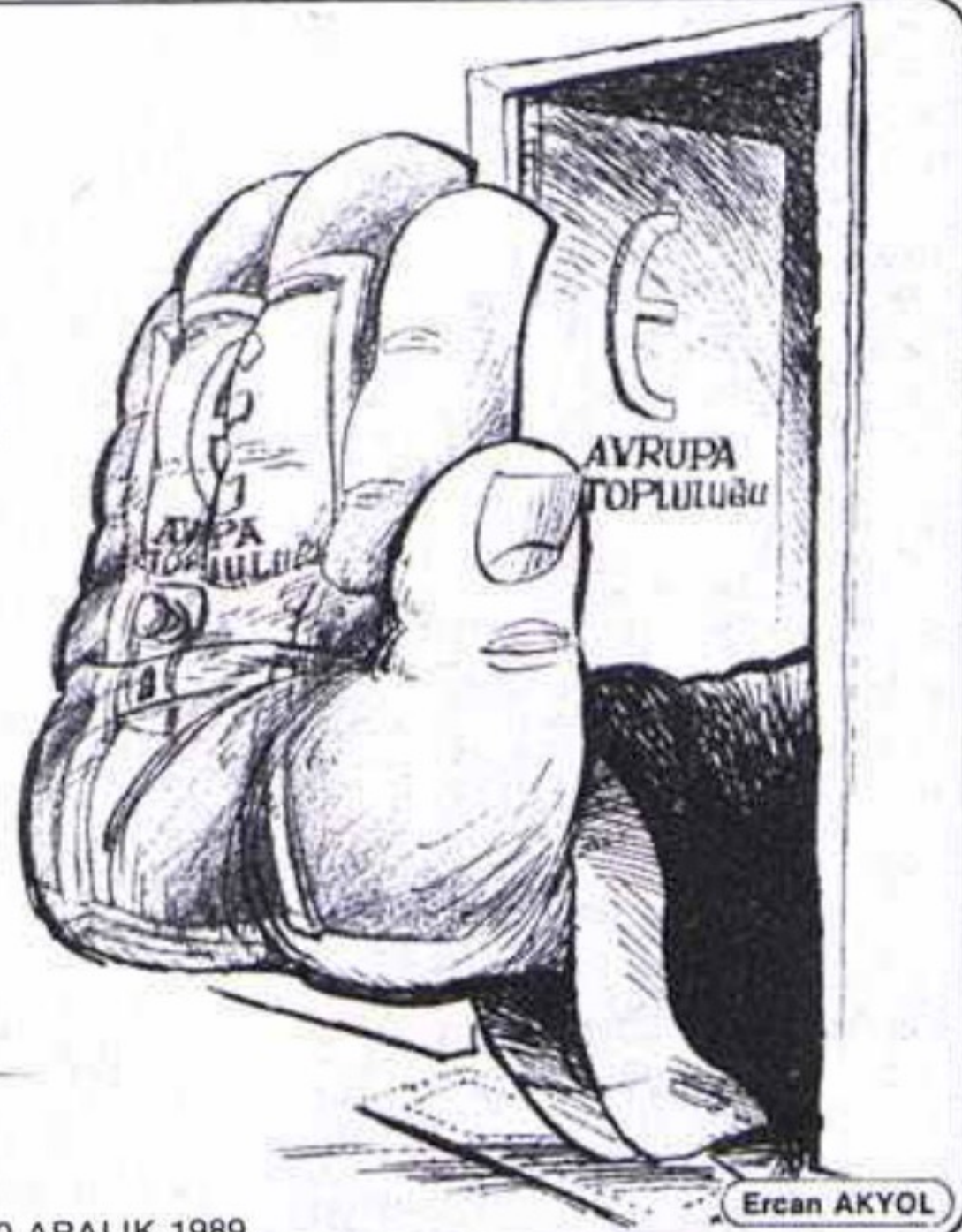
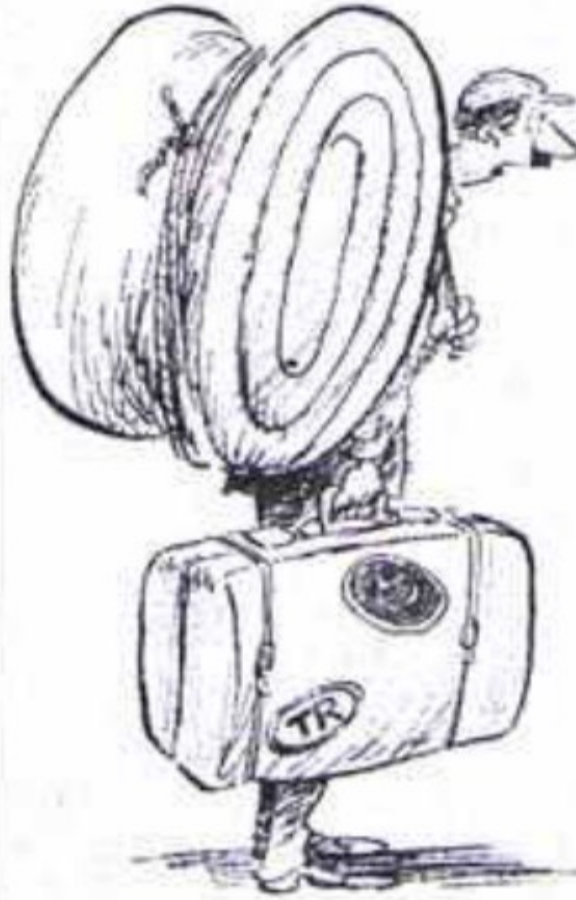
Bu süre içinde AT'nin ayrı bir toplantıda 1992'ye kadar birliğe yeni üye alınmayacağını karara bağlaması Komisyon'un başvuru talebine olumsuz cevap vereceğinin işaretiydi ve beklendiği üzere Komisyon 18 Aralık 1989'da aldığı kararla Türkiye'ye başvurusunu askıya almayı önermiştir (Çalış, 2006: 253-272). Komisyon'un kararındaki gerekçeler daha sonraki yıllarda Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri belirleyen parametreler konusunda öncü olması nedeniyle önemliydi.

Komisyon Türkiye'nin üyelik başvurusunun askıya alınmasına ilişkin kararını büyük ölçüde Türkiye'deki ekonomik yetersizliğe, demokrasi ve insan hakları problemlerine, azınlık sorunlarına ve Kıbrıs'la ilgili anlaşmazlıklara dayandırarak vermişti.

Avrupa Topluluğu Türkiye'nin üyelik başvurusunu kabul etmemesine rağmen, başvuru Avrupa kamuoyunun Türkiye'nin içişlerine yönelik ilgisini artırmış ve 1980'lerin sonundan itibaren Türkiye'nin insan hakları performansları konusunda AT'nin artan müdahalelerine tanık olunan yeni bir süreç başlamıştır (Dağı, 2001: 27).

İlk olarak Haziran 1987'de Avrupa Parlamentosu aldığı bir kararla Türkiye'yi 'Ermeni Soykırımı'nı tanımaya çağırırken, aynı zamanda azınlık meselelerinin de Avrupa standartları doğrultusunda çözülmesini talep etmiştir. Daha sonra 1980 darbesiyle ülkeden ayrılan Türkiye Komünist Partisi yöneticilerinin yurda dönüşü sırasında tutuklanmaları üzerine Avrupa Topluluğu, Ankara'yı sert bir şekilde eleştirmiş ve yine Avrupa Parlamentosu bu tutuklamaları gerekçe göstererek

Çiziyorum

20 ARALIK 1989

Ercan AKYOL

18.11.1991

Nur BATUR/HELSINKI

Yangın bombası almak istedikler Dazlaklardan düğüne saldırı

Tarsus'ta kan dövesi cinayeti

Tartışmalı golü anlattı
Milliyet
Çakar'la konuştu

AT'nin önceliklerden farklı olarak bu yeni tavrı, Türkiye'nin ulus-devletçi yapısını hedef alıyordu ve bu nedenle ülkede Batıcı siyasetin en önemli taşıyıcısı olan Kemalist bürokrasiyi tedirgin etti. Avrupa'dan gelen bu eleştiri ve tepkiler zamanla ordu başta olmak üzere Kemalist bürokrasi içinde Avrupa Birliği'ne yönelik kuşkucu bir tavrın doğmasına kadar gitti.

[illegible]

2 DEMİREL: "Silah ambargosu şık değildir, ayıptır. Türkiye'yi zayıflatmaya çalışmak dostane değildir. Devletin vatandaşa silah doğrulttuğu da geçersiz ve gülünçtür" ► 12. SAYFADA

Ülke dışında yaşayan Türk azınlıklara ilişkin Cumhuriyet'in ilk döneminin ardından belirgin bir politika lenmemiştir. Bunun istisnası Bulgaristan'ın 10 Ağustos 1950'de 250 bin Türkü sınır dışı etme kararını Türkiye'ye ettiği notasına, dönemin Menderes hükümetinin bu kadar sayıda insanın Türkiye'ye alınmayacağı şeklindeki cevabı ol-

10 Ağustos 1950: Bulgaristan Türkiye'ye nota vererek ülkedeki 250.000 Türkü sınır dışı edeceğini bildirdi.

250.000 Bulgar tebaalı Türk'ün üç ay zarfında Türkiyeye nakli isteniyor

Paris, 10 (A.A.) — Bulgar Dışişleri Bakanı tarafından Sofyada Türkiye elçiliği maslahatgüzarına verilen notanın metni bu akşam Bulgar ajansı tarafından yayınlanmıştır. Bulgar hükûmeti bu notada son iki sene zarfında Türki-

nazara alarak ve 18 ekim 1925 tarihli konvansiyona uygun olarak, Türkiye'ye hicret etmek arzusunu izhar etmiş olan 250.000 kadar Türk asıllı Bulgar tabaasına vize vermek meselesini pek yakında halletmeyi kararlaştırmışlardır.

7 Ekim 1950: Bulgaristan'dan gelen Türklerin sayısı 35 bine yaklaşınca Türkiye sınırları kapattı.

Buna sebep Bulgarların 1925 anlaşmasına riayet etmiyerek vizesiz çingeneleri topraklarımıza sokmak istemeleridir

Sofya maslahatgüzarının Bulgar Dış İşleri Bakanlığına yaptığı şifahi teşebbüs, Sofya radyosunun mutad kabalığı ile yayınlandı ve hakikatler gene tahrif edildi.

**Memur ve
siyaset**

Your paper should know the importance of the letter to the public imagination and the importance of the letter to the public imagination.

[illegible]

1950-1952 döneminde 150.000 civarında kişi Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etti.

1928: Türkiye'de Latin harflerine geçişle paralel bir şekilde Bulgaristan'daki Türk azınlık arasında da yeni yazı kursları başladı.

A large group photograph of the 1911-12 football team. The team consists of approximately 45 individuals, including players and coaches, posed in multiple rows outdoors. The players are wearing dark jerseys with light-colored numbers and light-colored pants. The coaches are in civilian attire. The background shows a building and some trees.

14 TESHINEVEL 1928

Zargrad kursuna devranı okulları - ortada müallim Arif Selim ve Arif Nergiz İleri

Yeni yazı inkılâbı hududlarımızın ötesinde ırkdaşlarımız tarafından da harzıcan edildi.

Bulgaristanın Yargrad Kazalarındaki Türk Muallimler Birliği tarafın-

dan tertip edilen yeni harfler kursu Eylülün onbeşinden yirmisine kadar devam etmiştir.

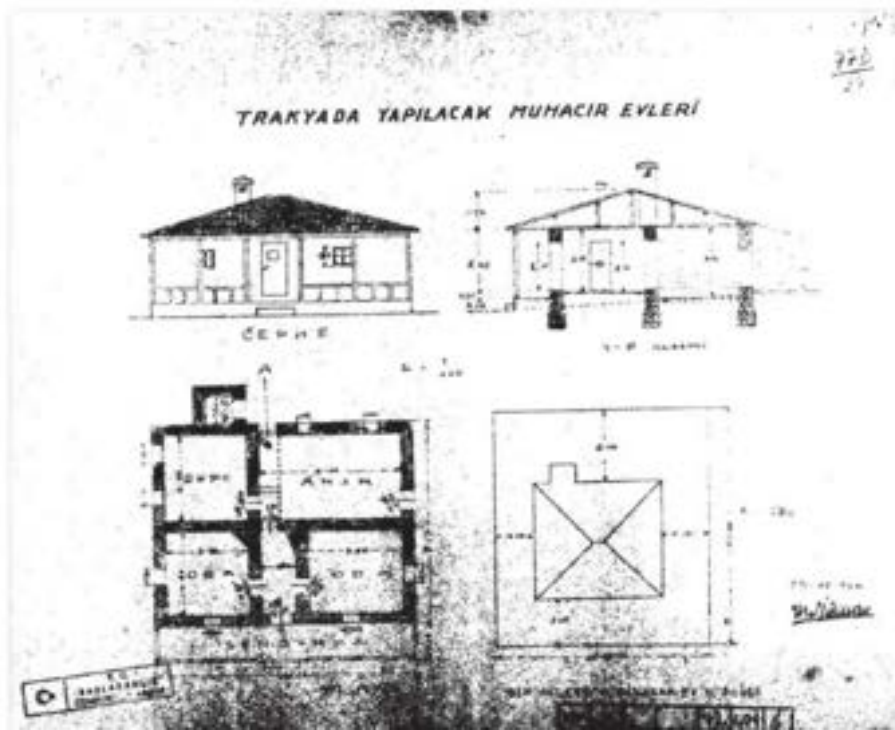
Kursta Arif Selim ve Arif Necip Beyler ders vermişlerdir.

1985: Bulgaristan'da Jivkov yönetimi, ülkedeki Türklere yönelik kapsamlı bir asimilasyon politikası başlattı.

●Türk çocuklarını “devşirme” planı
**Bulgarlardan
sön darbe**

● 1 Ağustos'tan itibaren uygulanacak plan gereğince

- 1 12 yaşına kadar olan Türk çocuklar ailelerinden alınarak, "Devlet Bakımevleri"ne konacak. Burada Bulgar eğitimi görecek
 - 2 Tüm camiler kapatılacak ve soydaşlarımızın toprak beldelerindeki varlıklarına karşı
 - 3 Bulgarlaştırmanın yeni yöntemi: Türk kızlarına Bulgar gençlerle zoraki nikah
 - 4 Diğünlerde hilçib çekide Türk halk oyunları oynanmayacak

uygulanmamıştı ve yeni süreçte Türkler ilk olarak bu haklarını gündeme getirmiştir. Yunanistan 24 Aralık 1990'da bu yasayı değiştirmesine rağmen, Türkler 28 Aralıkta Yunanistan'ın atadığı müftüye ek olarak seçimle kendi müftülerini belirlemişlerdir.

Azınlıkların dinî liderlerini seçebilme meselesinin Türkiye'deki karşılığı ise Fener Rum Patrikhanesi idi ve başından beri bu kurumun seçtiği lider Türkiye'nin onayladığı bir kişi olmak zorundaydı. Fakat Soğuk Savaş sonrası yeni ortamda patrikhane daha aktif bir politika izlemeye başlamasına rağmen, bu mesele Yunanistan'da olduğu gibi Türkiye'de henüz 1990'ların başında politik ve toplumsal düzlemde etkin bir gündem oluşturmamıştır.

Bu dönemde Yunanistan'daki Türk azınlıklar bağlamında yaşanan bir başka gerilim alanı ise 1989 seçimlerinde yaşanan Türk adaylara yönelik Yunan hükümetinin izlediği ayrımcı politika olmuştur. Mahkemeler ve basın üzerinden yürütülen bu ayrımcı siyaset toplumlar arası gerginliği besleyince Yunanlar toplu halde 29 Ocak 1990'da Gümölcine'deki Türklere ait mekânları yağmalamışlardır. Bu olaylara ilişkin diplomatik girişimlerinde dönemin Gümölcine Başkonsolosu Kemal Gür buradaki Türklerden soydaşlarımız diye bahsedince Yunanistan konsolosu istenmeyen kişi ilan etmiştir. Türkiye ise buna misilleme olarak Atina'nın İstanbul başkonsolosunu sınır dışı etmiştir. Bu radikal karşılıklı adımlar kısa sürede yatışsa da, Atina ülkedeki Türklerin siyasal haklarını sınırlandırma politikasına devam etmiştir. Nisan 1990 seçimlerinde iki Türk aday milletvekili seçilince Yunanistan seçim yasasında değişikliğe giderek bağımsız aday seçilebilmek için toplam oyların en az yüzde 3'ünü alma şartını getirmiş ve böylelikle bağımsız aday seçilme ihtimalini önlemlili ölçüde sınırlandırmıştır.

24 Aralık 1990: Yunanistan 1920'den beri yürürlükte olan yasayı değiştirip, ülkedeki Müslüman Türklerin kendi müftülerini seçmesini engelledi

Müftü seçiminde Yunan oyunu

Reha MUHTAR ATİNA

YUNANİSTAN'da Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı "kendi müftüsünü kendisi seçmek amacıyla" bugün sandık başına giderken, Yunan hükümeti müftü seçimini belirleyen eski kanunu Noel tatili sırasında değiştirerek, seçimlerin "hukuki dayanağını ortadan kaldırmayı" amaçladı.

Yunanistan Başbakanı Konstantin Miçotakis tarafından diğer siyasi parti liderlerinin görüşleri alındıktan sonra hazırlanan ve Cumhurbaşkanı Konstantin Karamanlis'in onayıyla Resmi Gazete'de yayınlanan yeni kararname, müftülerin seçimle gelmeleri olanağını ortadan kaldırıyor.

29 Ocak 1990: Yunanistan'da Türklere yönelik ayrımcılık sonrası büyüyen toplumsal gerginlik sonucu Türklere ait mekanlar yağmalandı

"Çok kez gollü civıl civıl bulduğum Batı Trakya kentini dün adeta Türklere terk etmişim"

Gümölcine hayalet şehir

Reha MUHTAR • Tadi BERBERAKIS atina

Dünya emekçileri derneğinin 8 kongresinde sergilenen en güzel foto

Ateş çemberi

Mescidin talan

BUGÜN

GÜMÖLCİNE OLAYLARI

Gümölcine'de yargılama Sadık Ahmet'e 1,5 yıl hapis

Gümölcine Bidayet Mahkemesi, "yalan haber yaymak" ve bildirilerde "Türk" kelimesi kullanmakla suçlanan, eski milletvekili Dr. Sadık Ahmet ve milletvekili adayı İbrahim Şerif'e 18'er ay hapis ve 3'er yıl sosyal haklardan mahkûmiyet cezası verdi.

Duruşma öncesinde ve sonrasında Yunanlılar taşkınlık yaptı. Dışişleri, Türk azınlığa karşı girişilen hukuk dışı davranışlara son verilmesini istedi. 3. Sayfada

3 Ocak 1990: Yunanistan Gümölcine Başkonsolosu Kemal Gür'ü istenmeyen adam ilan ederek sınır dışı etti.

Türkiye'den Yunanistan'a İstanbul'la misilleme

Konsolos sınır dışı

Batı Trakya'da Türk azınlığa yapılan insanî hak ihlalleri ve ardından Gümölcine Başkonsolosu Kemal Gür'ün sınır dışı edilmesi Türkiye-Yunan gerginliğini doruğa çıkardı

Ankara'da Gümölcine'ye misilleme olarak Yunanistan'ın İstanbul Başkonsolosu'nu "istenmeyen adam" ilan etti ve bir hafta içinde ülkeyi terk etmesini istedi

HABERİ 15. SAYFADA

Tatlı emekliliği Meclis'e iade etti

Özal'dan veto

BUGÜN

5

ANKARA KULİSİ

Orhan TOKATLI

Dinçerler'in SHP'ye çağrısı

SHP'de, kurultay sonrası gündeki gelişmelerin, demokrasinin geleceği açısından ANAP listesiyle ilgili

Bütün bu gelişmeler karşısında Ankara hükümeti Bulgaristan olaylarında olduğu gibi aktif bir politika izlememiş ve Atina'nın ülkedeki Türk azınlığın siyasal haklarını sınırlandırma politikalarına açık bir tepki göstermemiştir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi Özal hükümetinin Yunanistan ile 1974 Kıbrıs Savaşından beri bozulan ilişkileri yeniden restore etme politikası olsa da, Türkiye benzer tartışmaların ülkedeki Rum azınlık etrafında yaşanmasından da çekinmekteydi.

Balkanlardaki baskılara yenilmemek için savaşıyorlar

Türkler direniyor

Rumeli 92
Nazım ALPMAN

► Gülmüştü de düşüncelerin bile bir "direnç" biçimine dönüştürüldüğü, en eski Türk edebatının baskılara karşı canlı bulduğu görüldüğü
► Sirkeli köyünde katliğın bir düğünde yer sofrasına beş çeşit yemek konmuştu: Düğün çorbası, Balkan dana karurması, nohutlu pilav, ayran ve düğün helvəsi. Daha da ilginç, eski 7 derceye rağmen düğün töreninin açık havada yapılması ve kızların rengârenk giysileriyle synematerydi

► 13. SAYFADA

GELENEKSEL SOFRA
Batı Trakya'da bulunan düğünlerde, yer sofrası kuruluyor. Yemek, Anadolu'daki gibi Balkan başkalarının olduğu yerde yapılır. Düğün sofrasında, düğün üç sofra daha vardır. Bütün köyde herkes bu üç sofra etrafında oturur. Sofra etrafında, bütün Yunan yonduklarına borçludur. Eğer bu kadar fazla yemeyenler, geleneklerini bu düğün zımnında "çözüyor" (yeniyor). Gülmüştü de düşüncelerin bile rengârenk çorba, Cami ve Saat Kulesi (saat)

Atina neyin peşinde?

- 1 Türk azınlığı mülksüzleştirme
- 2 Liderlere dava üstüne dava
- 3 Türk bölgesine Pontuslar
- 4 İki adamıza müdahale

Milliyet Bulgaristan'da "Türklerin hakkı verilecek"

SISTEMLİ BASKI uluslararası an-
laşmazlıkların bir sonucu olarak Trakya'daki
Türk azınlığına uyguladığı sistematik baskı
politikası Bulgaristan, Yunanistan, si-
yasi baskılara bağlı, Doğu Bloku ülke-
lerinde insan hakları ve özgürlükler ve-
ninde bir dönme süreci yaşanıyor. Yunanistan
terrine geliyor

HAPIS... HAPIS Türk azınlığın lider-
leri Doktor Sadık Ahmet, İbrahim Şerif,
Mehmet Emin Ağa ve Hasan Mehmet
hakkında dava üstüne dava açılıyor. Gü-
ven gazetesi yarı yarıya tutulmuş. Hapis
Mehmet, 15 ay hapis ve 10 yıl siyasi hak-
larından mahrumiyete mahkûm edildi

YERLEŞİM SANCISI Yunanistan'da
Batı Trakya'da Pontuslu Rumlar yerleş-
tirmeye başlaması büyük tedirginlik ya-
rattı. İki parti Pontusluların, inihali kö-
yüne yerleşmesinden sonra Türk-
lerde bölgeden kovulma telaşı başladı

"YAVUZ HİRSİZ" Yunanistan Di-
şleri Bakanı Samirak, "baskın çıkma-
k" istemesine Türkiye'nin "Lidat" Anlaş-
ması na uyumadığını öne sürdü ve Co-
caada ile Beccada ve Karşıyaka köle-
ti, Samirak, Ankara'nın id. adada özel sta-
tu bulunması gerektiği yolundaki anti-
tagma hükümlerine uyumadığını savundu

Soma EMİROĞLU'nun haberi 12. sayfa

Hükümet hazırlık yapıyor
Ayasofya'ya cami
kararnamesi

Milliyet
Halk Gazetesi
18 SAYFA • 500 LİRA
(KDV DAHİL)

Emeklilik yaşı 60, ortalama ömür 63

Balkanlar Karada, Atlatari-
un imareti, Trabzon Pa-
sımeti, Karadenizliye
muht" yapılan Ayasof-
ya'nun yeniden cami haline
getirilmesi benimsiyor
herkesin kınıyaya ilgili esp-
riyi hususla arayanlar sonu-
cu, Karadenizliye yem-
me, yeni bir kararnama pla-
nımları görüşü eğilimi oldu

Özal eski
günlükleri hatırlattı
"Enflasyon
yüzde 30'a
düşecek"

Ankara Ticaret Odası
neyerini kabul eden
Özal, bakanlar ile dü-
şünceyi belirtti

HABERİ 9. SAYFADA

Batı Trakya, Davos'ta konuşuldu
Özal: "Haberler abartmalı"
Papandreu: "Provokasyon"
● Özal, "Trakya'daki olaylar önce çok bü-
yük olaylarmış gibi gösterildi. Siz de bili-
yorsunuz, yakından izledik. Daha sonra
bu kadar büyük ol-
madığını anladık" dedi

Özal: "Batı Trakya'daki olayları yakından izliyoruz"
Zirve etkilenmez
● Dışişleri Bakanlığı, Batı Trakya'daki olayla-
ra Yunan hükümetinin yanlış tutumunun
neden olduğunu öne sürdü

● KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş da, olayı
üzüntü ile karşıladıklarını, Yunanistan'ı tüm
dünya önünde protesto ettiklerini söyledi

HABERİ 7. SAYFADA

2 Ağustos 1990: Irak Kuveyt'i işgal etti ve kısa bir süre sonra ABD Irak'a çekilmesi çağrısında bulundu.

Körfez Savaşı ve ABD

2 Ağustos 1990'da Irak, sınırdaki tartışmalı bölgede petrol kuyuları açarak kendisini ekonomik olarak zarara uğrattığı gerekçesiyle komşusu Kuveyt'i işgal etmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi aynı gün içinde toplanarak Irak'ın derhal Kuveyt'ten çekilmesi çağrısında bulunmuş ve ardından da 6 Ağustosta Irak'ı çekilmeye zorlamak amacıyla ambargo kararı almıştır.

Bunun üzerine Türkiye hükümeti, Cumhurbaşkanı Özal'ın talebi doğrultusunda 8 Ağustosta Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattını kapattığını ve Irak ile ticaretini durdurduğunu açıklamıştır. Bu kararın ardından Özal'ın talimatıyla dönemin dışişleri bakanı ve diğer politikacıları bölge ülkelerine giderek bu ülkeleri de ambargo kararına uymaları konusunda ikna etmeye çalışmışlardır (Yeşiltaş, 2012: 83).

Irak krizi karşısında verilen bu ilk tepki bir taraftan Türkiye'nin Batılı güçlerin yanında Körfez Savaşında yer alacağını en güçlü işaretiyken, diğer taraftan da Özal'ın bütün süreci önemli ölçüde şekillendirmesinin ilk adımı olmuştur. Nitekim petrol hattını kapatma kararı bütünüyle Özal'a aitti ve Özal bu kararı aynı gün yapılan Milli Güvenlik Kurulu'ndan çıkan aksi yöndeki karara rağmen almış ve uygulatmıştır.

8 Ağustos 1990: BM'nin ambargo kararı sonrası, Türkiye Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattını kapattı ve Irak'la ticareti durdurdu.

Özal, savaş halinde "şartsız kullanma" isteğine sıcak bakıyor

Bush'un gözü İncirlik'te

● Üşşün kullanılmamasıyla ilgili pazarlık Türkiye'nin ABD'den "tevizler" koparabileceği belirtiliyor

ÇİN kaytardı

Yunanistan Değişleri Bakanı: "Alptemoçin tecrübesiz"

Samaras pot kırdı

Pazarlık KIZU ...

ASKER YERİNİ ...

Yunanistan Değişleri Bakanı: "Alptemoçin tecrübesiz"

Samaras pot kırdı

Aracıları ...

'İsrail'e ultimatom verilsin'

SADAM'IN YENİ SİLAHI

Hafız

Muhalefete çağrı yapı

Dalan'dan erken seçim önerisi

TÜRKİYE Başbakanı ...

Boyner: "Aday olmayacağım"

SARAY ...

Boyner olayının perde arkası

Ortadoğu'da askeri güçlerin dağılımı

İsrail	Nüfus: 4.54 m.
Nükleer güç	
100 savaş başlığı	
141.000 (48 saatte 645.000'e çıkabilir)	
1,360	3,800
574	77

Türkiye	Nüfus: 55.5 m.
650,900	
2,727	
2,167	
366	

Irak	Nüfus: 17.84 m.
1 milyon	
5,500	
3,500	
513	
160	

İran	Nüfus: 54.37 m.
604.000 asker ve 250.000 devrim muhafızı	
121	500
100	800

SSCB	Güney Stratejik Komutanlığı
10.000	
8.600	
400	
560	

Suriye	Nüfus: 11.7 m.
404,000	
4,050	
2,150	
499	
110	

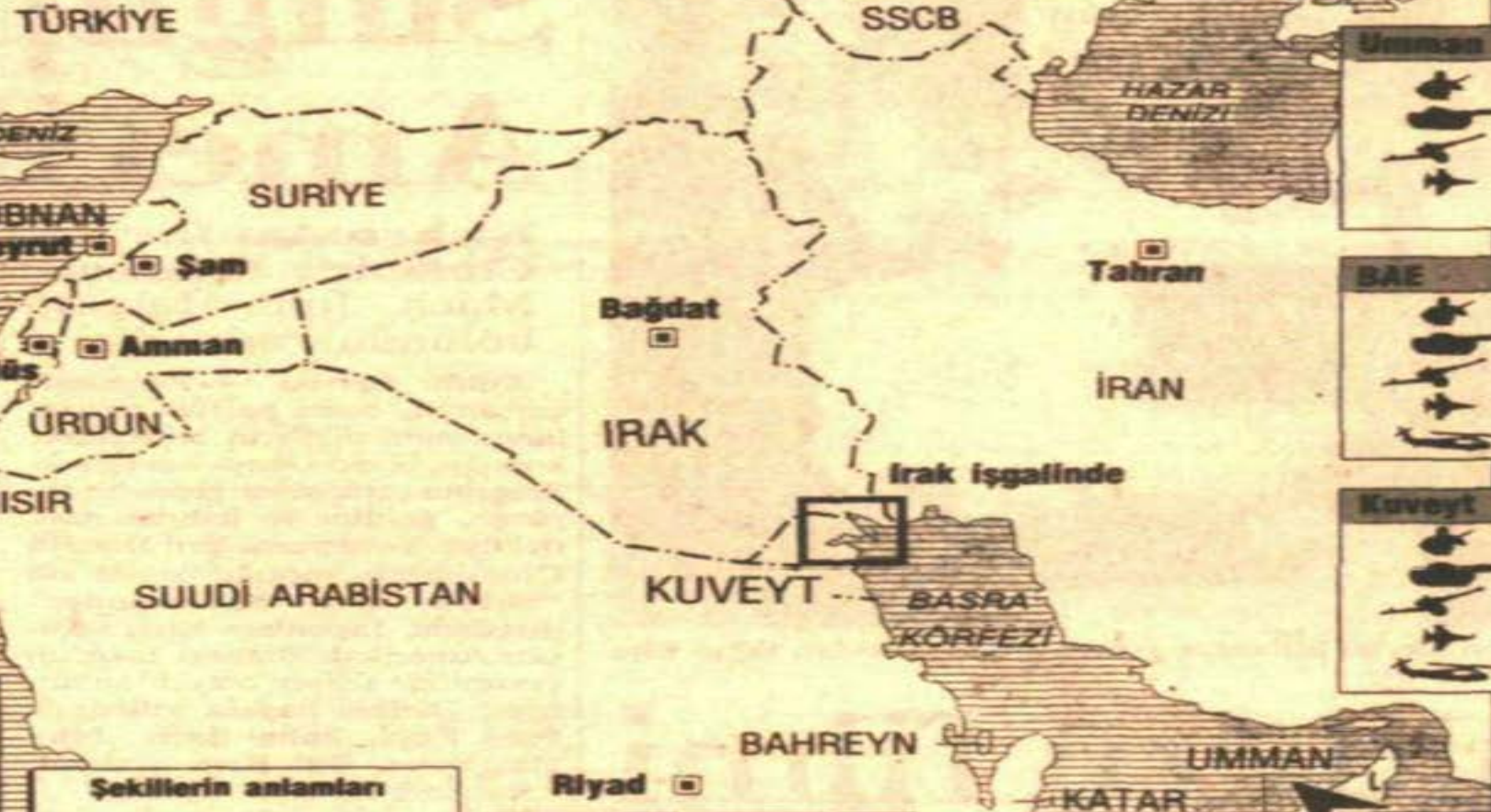
Ürdün	Nüfus: 3.1 m.
85,250	
1,131	
247	
111	
24	

Mısır	Nüfus: 54.15 m.
448,000	
2,425	
1,260	
516	
72	

Umman	Nüfus: 11.7 m.
25,500	
39	
75	
63	

BAE	Nüfus: 1.68 m.
43,000	
131	
97	
61	
19	

Kuveyt	Nüfus: 2.04 m.
20,300	
275	
92	
36	
18	

Şekillerin anlamları	
Asker sayısı	
Savaş tankı	
Top	
Savaş uçağı	
Savaş helikopteri	

S. Arabistan	Nüfus: 13.49m.
65.700	
550	
443	
179	

Yukarıdaki tablo, The Independent gazetesinden alınmıştır.

ABD
6 büyük savaş gemisi, 3 uçak gemisi, 5 savaş gemisi,
Mısır'da 1.350 asker

ABD üsleri istiyor

ABD Dışişleri Bakanı Baker "Üsleri konuştuk" dedi. Türkiye, Suudi Arabistan'a kuvvet göndermiyor

ÖZAL, BAKER — Cumhurbaşkanı Özal, ABD Dışişleri Bakanı Baker ile Çankaya'da 1 saat 45 dakika görüşte. Baker, Özal'a ABD'nin Irak'taki askeri üsleri hakkında bilgi verdi. (Fotograf: Rıza Ert) 14. Sayfada

NELER KONUŞULDU?

Üsler ABD, Körfez'de olası bir askeri harekatta Türkiye'deki üsleri kullanmak istiyor. Ankara, ulusal çıkarlar ve NATO Dışişleri Bakanları'nın bugünkü toplantısı çerçevesinde 'askeri müdahalenin' kaçınılmaz sayılacağı durumda buna 'evet' diyebilecektir.

Cokuluslu güc Türkiye, S. Arabistan'daki çokuluslu güce asker göndermeyi şu anda uygun görmüyor. ABD, bunun Ankara ile Riyad arasındaki bir sorun olduğunu söyleyerek aradan çekildi.

Birleşmiş Milletler Türkiye, Körfez krizinin Güvenlik Konseyi'nin ekonomik ambargo kararının uygulanmasıyla, askeri müdahaleye gerek kalmadan çözümünden yana. Ancak müdahale zorunlu olursa, bunun BM himayesinde gerçekleşmesini yeğliyor.

Güvence Ekonomik yaptırımların Türkiye'ye vereceği zarar, ABD'li yetkililere ayrıntılı biçimde aktarıldı. 14. Sayfada

BASKENT'TEN

Karar 'yes' mi?

Bugün Brüksel'de toplanacak olan NATO Bakanlar Konseyi'nde ABD, Irak'a karşı operasyon için 'demar' isteyecek. Ama toplantının sonucunu NATO Başkanı belirleyecek. **AMMET TA'ın** yazısı 17. Sayfada

CÜNEYT ARCA YÜREK yazıyor

Son Manevra

İtalya İspanya, İtalya hatta F. Almanya'ya ilişkin apertur raporlarını açıyorlar ABD'ye. Biz Batı'dan geri kalmış değiliz ya. Sonuçta, oturumda 'büyük dostluğa' sığınmaz. 17. Sayfada

BAŞBAKAN — Haberler hayırlıdır... Şu televizyona aşırı merak, bakılmıyorsa bugün ne kararlar alınmaz! 11. Sayfada

ÖZAL, İNÖNÜ VE DEMİREL'İ YARIN KÖŞK'E DAVET ETTİ 14. Sayfada

İNÖNÜ: NATO AMACI DIŞINDA KULLANILAMAZ 11. Sayfada

BANK24 KARTI
Bank24 Kartı, kredi kartı olarak kullanılır.
Pazar günleri, tatillerde de kullanılır.
Harcama tutarları otomatik olarak hesaplanır.

Cumhuriyet
67. Yıl; Sayı: 23721
Kurucusu: Yunus Nadi 900 TL (1000 TL) 6 Eylül 1990 Perşembe

İŞLEM TAMAM!
BANK24

Hükümete asker gönderme izni TBMM'nin gizli oturumunda kabul edildi

Yetkiye
246 Evet
136 Hayır

Ağır sorumluluk

İNÖNÜ'DEN ÖZAL'A

Savaş istiyor

İnönü, Ortadoğu'da pay almanın hayal olduğunu bildirerek "Biz güneydeki komşularımıza karşı kendimizi koruyamayacak mıyız ki asker çağırıyoruz?" diye sordu. SHP lideri Erdal İnönü, asker çağırmanın ABD'nin güney sınırımızda ikinci cephe açması anlamına geleceğini söyledi. 10. Sayfada

DEMİREL

Hain bir senaryo

Demirel, "Bu ülkenin çocuklarını kanını dökerek veya çöllerde telef ederek karşılarında para alacağız diye kim düşünüyorsa boğazına dursun, boğazına. Kraldan fazla kralcı olmamızın bize büyük zararı olur. Türkiye hiçbir zaman namert köprüsünden geçmedi" dedi. 10. Sayfada

Hükümetin asker gönderme ve yabancı ülke askerlerini Türkiye'de bulundurma izni veren tezkere TBMM'deki oylamasına 30 ANAP'lı katılmadı. SHP konuyu Anayasa Mahkemesi'ne götüreceğini açıkladı.

Tezkereye karşı olduğunu açıklayan Hasan Celal Güzel ile Mesut Yılmaz da "evet" oyu kullandılar. DYP Samsun Milletvekili Hüseyin Özalp ile Bağımsız Muş Milletvekili Erkan Kemalolu ANAP'lılarla birlikte "evet" oyu verdiler. Oylamaya katılmayan ANAP Elazığ Milletvekili Cahit Aral, "Allah ülkemizi ve milletimizi korusun, ben bu vebalin altında kalmak istemem" dedi.

Bağımsız İzmir Milletvekili Kemal Anadol, "Bu tezkereyi öneren hükümet üyeleri ve kabul edecekler, Yüce Divan'da varılanmaktan kurtulamayacaklardır" diye konuştu. 10. Sayfada

HUKUKÇULAR: SİRSİZ İZİN ANAYASAYA AYKIRI 10. Sayfada

GİZLİ AÇIK... CÜNEYT ARCA YÜREK yazıyor. 6. Sayfada

İNCE HESAPLAR İZMİR'DEN HÜKMET ÇETİNKAYA'ya yazıyor 6. Sayfada

ASKERE TEZKERE AMMET TA'ın yazıyor 6. Sayfada

Irak'tan sert uyarı

Emekli başkomiser öldürüldü İstanbul'da

Turgut Özal ve yakın çevresine göre, ABD yanında yer almanın birçok nedeni bulunmaktaydı. İlk olarak, Türkiye'nin Batı odaklı dış politikasının bir göstergesi olan bu tercih, Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası düzende hâlâ kullanışlı ve sadık bir müttefik olduğunu Batılı ülkelerin gözünde ortaya koyacaktı (Özal, 1989; Efegil, 2001: 154).

İkinci olarak ise PKK meselesinden dolayı Irak, Türkiye'nin uzun zamandır temel dış politika konularından biri olmuştu ve olası savaşın ardından Özal yönetimi Irak'ın yeniden yapılanmasında söz sahibi olmak istiyordu.

Petrol boru hattını kapatarak olası bir savaşta ABD'nin yanında yer alacağını açık bir şekilde ortaya koyan Ankara'dan Washington yönetimi üç temel talepte bulunmuştur. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı James Baker'ın 9 Ağustos'taki ziyaretinde açığa çıkan bu talepler şu şekildeydi: Türkiye'deki üslerin kullanılması, Irak'ın Kuveyt cephesindeki gücünü zayıflatmak amacıyla Türkiye'nin askeri birliklerini Irak'ın kuzeyine kaydırması ve Suudi Arabistan'da konumlanan müttefik kuvvetlerine asker gönderilmesi (TDP, 2005: 255).

İlk talep bağlamında, 5 Eylül 1990'da Türkiye Parlamentosu aldığı bir kararla hükümete yabancı askerlerin Türkiye topraklarına konuşlandırılması izni vermiştir. Bu karar sonrası ABD savaşın başladığı Ocak ayına kadar İncirlik'teki askeri üsse çok sayıda savaş uçağı sevkiyatı yaptı ve Türkiye'deki diğer askeri üsleri güçlendirdi. BM'nin 29 Kasım 1990'da aldığı Irak'ın 15 Ocak 1991'de Kuveyt'ten çekilmesi halinde askeri müdahaleyi devreye sokma kararı alması savaşın tarihini önemli ölçüde netleştirmişti. Bir gün öncesinde Washington yönetimi Baker'ı bir kez daha 14 Ocak 1991'de Ankara'ya gönderdi ve İncirlik ile ülkedeki diğer üslerin Irak'a karşı kullanılması talep edildi (Bölme, 2012: 339). 17 Ocak 1991'de toplanan meclis, 5 Eylül'deki kararını

1995: Kenan Evren, Körfez Savaşı sırasında Turgut Özal'ın Musul'u alma politikasına kendisinin engel olduğunu açıkladı.

2.Ordu sinira

“Özal AKKA’yı imzalayamaz”

PARİS çıkarması

● Türkiye, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği (AİGİ) Konferansı’na birli Cumhuriyetbaskını Turgut Özal’ın, Öekli Başbakan Yıldırım Akbulut’un başkanlığında iki ayrı heyette katılıyor

● Yedinci Cumhuriyetbaskını Kenan Evren, Avrupa Konvansiyonel Kurvet İndirimi (AKKA) Antlaşması’na “sorumsuz” olduğu için Cumhuriyetbaskını Turgut Özal’ın imza atamayacağını belirterek “Yetki hükümetindir” dedi

İKİSİDE PARİS'E, AMA AYRI UÇAKLA Cumhuriyetbaskını Özal ile Başbakan Akbulut, başlıca ayrı heyetlerle ve ayrı uçaklarla Paris'e gidiyor

HABERİ 12. VE 17. SAYFADA

● Fransız dengeli ve hafif bir son-
suyunda kışın etkisini gösteren-
diren bir hafta. 2. Ordu'nun Irak
sınırında toplanmış olması

● Devlet Bakanı Çüplü, Tamer de-
vâr toplantıda Türkiye'nin Kör-
fez krizinde uğradığı zararların
dökümü için 2. Ordu-
nun Irak sınıra çıkmasını
doğar zarar" ifadesini kulla-
nanı tutuklanmasını istedi

HABERİ 17. SAYFADA

**"Düdüğe göre
çalan
mahkeme"**

Yalçın DOĞAN'ın yazdığı 17'de

BASINDA GUVEN 23 Mayıs 1995 Salı 15.000 TL

Musul'a ben engel oldum

Askeri çevreler: Sivil otorite ile görüş ayrılığımız yok, ama endişelerimiz var

10 konu 10 görüş

- 1 Kürtler kültürel kimlik aşamasında tutulabilir mi ?
- 2 Türkiye,Kürtlerin özerklikliğini kabul etmeye zorlanabilir.
- 3 Bağımsız Kürt devleti çabalarına kapı açılabilir.
- 4 Talabani ile ne görüşüldüğü değil,görüşülmesi önemli.
- 5 Talabani ile görüşme Irak'ın içişlerine müdahaledir.
- 6 Irak'ta federal sistem Türkiye'de Kürt hareketini etkiler.
- 7 Apo, bir harekete öncülük yapamaz, militanları azaltıyor.
- 8 Türkiye, Apo'yu hiçbir şekilde muhatap alamaz.
- 9 Dikkatli Kürt politikası Apo'nun soğukluğunu keser.
- 10 ABD ile stratejik işbirliğinde Genelkurmay'a sorulmalı

Kürt kaygısı

Milliyet
Halk Gazetesi

22 SAYFA • 1300 LIRA
(KDV DAHİL)

hükümetine direniş gösteren Kürtleri cezalandırmak için Saddam Hüseyin orduyu ülkenin kuzeyine göndermiştir. Kimyasal silahların da kullanıldığı operasyonun sonuçları Iraklı Kürtler için yıkıcı olmuş ve yüzlerce Kürt yerleşim bölgesi imha edilirken, yüz binlerce Kürt de evlerinden çıkarılarak Irak'ın güney bölgelerine zorla göç ettirilmiştir. Olayların Türkiye'yi ilgilendiren boyutu ise kimyasal silahların kullanıldığı askerî operasyondan kaçan 70 bine yakın Iraklı Kürdün Türkiye'ye sığınmasıydı (Oran, 1998: 34-35).

5 EYLÜL 1988

● **Peşmergeleri geri almak için sınırı yığınak yaptılar**

Iraklılar, kapımızı zorluyor

2. Sıfır notistand Türk topraklarına geçen Iraklı askerler, muahhaz mizin de aralarında bulunduğu Türkiye kontrolü altına alındı. Peşmergebiner gelince Üstere Türkiye'ye geçen bir grup Iraklı askerler yakalandığı yoldandaki haberler doğrultulmadı. Herşeyin Vakti gelince bir müdahaleyle bütün kabileler vatanlarına gidecekler.

BUGÜN
REFERANDUM, ÖZAL,
PAPAZ VE DE GAULLE

[illegible]

HABERLING & SAMPSON

İlk müdahale İlk kuvvetler ile Pəyməngəhə atəşəndirən partıya, ilk kəşfiyyatçıları küllüqə qətləndirən əhəmiyyətli şəxslərə və yoldaşlarına ilk müdaxilə tədbirləri dəstələri tərəfindən aparılır. **"Zəhmət və həyat əvəzlənir"** bəyirir. **Zəhmət** Ələmşir kəndində atəşəndirən bəyirir. (Yaxınlıqda)

MAGNUS G. CARVÉN

Eylül 1988: Türkiye ülkeye sığınan Kürtlere yönelik sıcak takip operasyonu yapmak isteyen Irak'a izin vermedi.

► **KRİTİK 40 GÜN:** 'Komşu toprağında operasyon' mutabakatı 15 Ekim'de bitiyor... Türkiye anlaşmayı işletmek için bir neden görmüyor

Irak'a geçit yok!

[illegible]

Irak Büyükelçisi Cevad, hükümetinin görüşünü Milliyet'e açıkladı

'Sıcak takip olamaz'

●Büyükelçi, Türk askerinin Irak topraklarında operasyon yapmasına gerek olmadığını söyledi ve "Biz teröristlerle mücadele yapıyoruz" dedi

[illegible][illegible]

Açılan dinamikler: Fikretin en büyük amacı, en hızlı ve en iyi olanı bulmaktır. Her şeyi gözden geçiriyor, programlar, teknolojiler, teknolojilerden geçen yolları.

Milliyet
Halk Gazetesi

Disiplin: "Protokol şart değil, gerekirse gireriz"
ANKARA
kararlı
HAZİR 12, SAKARYA

Bu geniş ölçekli insan göçü kısa süre sonra Türkiye'nin sınırları kapatmasına neden olurken, gerek sınırda yığılan gerekse Türkiye'ye sığınan Kürtlerin Türkiye siyasetini yakından ilgilendiren **önemli sonuçları olmuştur**.

İlk olarak, Türkiye'ye sığınan Kürtlere yönelik **1984 protokolü kapsamında sıcak takip** düzenlemek isteyen Irak yönetiminin bu talebini Türkiye reddedince, **Irak söz konusu protokolü iptal etmiştir**. Böylelikle Türkiye'nin Kuzey Irak'taki PKK kamplarına yönelik yaptığı operasyonlar 'hukuki' zeminini kaybetmiştir.

İkincisi, Türkiye'nin o güne kadar ısrarla kullanmaktan kaçındığı **Kürt sözcüğü kamusal alanda dolaşıma girmiş** ve Kürtlüğün ayrı bir etnik kategori olarak gerek kamuoyunun gerekse devlet aktörlerinin gözünde normalleşmesine hizmet etmiştir.

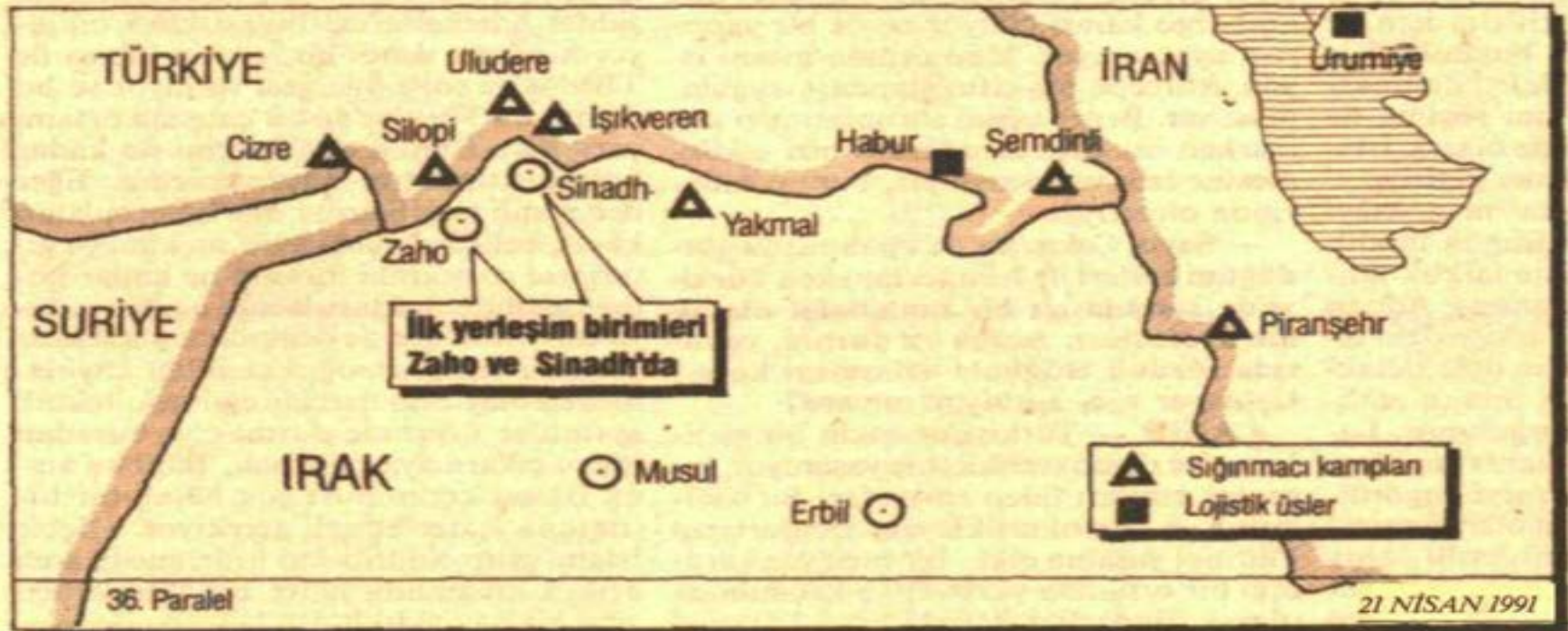
Irak'tan gelen bu Kürt **mülteci** akınına **1991'deki Körfez Savaşı yeni bir dalgayı daha eklemiştir**. Savaş sırasında ayaklanan Kürtlerin Mart 1991'de başarısız olması ve Irak ordusunun kuzeye yönelmesiyle **1,5 milyon civarında Iraklı Kürt Türkiye ve İran sınırına dayanmıştır**. Fakat Türkiye bu sefer Kürt mültecilerin sınırdan içeriye girmesi konusunda isteksizdi. Önceki deneyimin ekonomik maliyet ve içerideki Kürt bilincinin güçlenmesi gibi Türkiye politikacılarının gözündeki olumsuz sonuçları bu isteksizliğin temel nedeni olmuştur (Oran, 1998: 54-55). Buna rağmen gelen **uluslararası baskılar üzerine Türkiye bir kez daha** Iraklı Kürtlere sınırlarını açmak zorunda kalmış ve onbinlerce Iraklı Kürt Türkiye'deki kamplara yerleşmiştir.

Iraklı Kürtlerin ülkede kalmasını istemeyen Ankara yönetimi, mültecilerin tekrar Kuzey Irak'a güvenli bir şekilde dönebilmesinin yollarını aramaya başlamıştır. Bu doğrultuda ilk adım olarak ABD ile birlikte hareket eden **Türkiye, 6 Nisan 1991'de İncirlik'te konuşlanacak Huzur Ortak Görev**

Nisan 1991: Iraklı Kürtler bir kez daha Türkiye sınırına yığıldı ve Batı'dan gelen baskılar sonucu Türkiye sığınmacılara kapıyı açtı

Nisan 1991: Bir önceki sığınmada batılı ülkelerden ekonomik destek görmeyen Türkiye, gelen baskılar sonucu Kürt mültecilere sınırı açtı

Gücünün Kuzey Irak'a düzenlenecek insani yardım operasyonlarını yürütmesini kabul etmiştir. Kısa süre sonra ABD yönetimi, 10 Nisan 1991'de Kuzey Irak'ın önemli bir kısmının içinde bulunduğu 36. enlemin kuzeyinde uçuş yasağı getirince Kuzey Irak'ta Kürtler için 'güvenli bölge' oluşturulmuştur. Daha sonra Huzur Ortak Görev Gücü İngiltere ve Fransa askerî gücünün de katılmasıyla Birleşik Görev Gücü adını almış ve güvenli bölgeyi korumak amacıyla Kuzey Irak'a yönelik kapsamlı bir 'huzur harekâtı' düzenlemeye başlamıştır (Bölme, 2012: 344).

Haziran 1991'e gelindiğinde ise Kuzey Irak'ta güvenli bir ortam sağlanmış ve Türkiye'deki mülteciler evlerine geri dönmüştür.

Iraklı Kürtlerin ülkelerine geri dönmelerinin ardından Birleşik Görev Gücü 17 Haziranda feshedilmesine rağmen, Washington yönetimi Ankara'ya Kuzey Irak'ı yeni bir saldırıdan korumak amacıyla Incirlik ve Silopi'de konuşlanacak yeni bir gücün kurulmasını önermiştir. Bunun üzerine 12 Temmuz 1991'te Bakanlar kurulu yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasının hukuksal zeminini oluşturan bir karar almıştır. Bu kararın yanında Çekiç Güç'ün salt yabancı bir kurum olmasını engelleyen iki önemli adım atılmış ve karar hem Çekiç Güç operasyonlarını Türkiye Genelkurmayının onayına bağlamış hem de Çekiç Güç komutanının aynı rütbe ve statüsünde bir Türk komutanın da söz konusu yapılanma içinde görev almasını sağlamıştır (TDP, 2005: 261). Böylelikle Çekiç Güç, salt uluslararası bir askerî güç olmaktan çıkmış ve Türkiye'nin de dâhil olduğu Türkiye topraklarında konuşlanmış ve temel ilgi alanı Türkiye dışındaki topraklar olan uluslararası bir askerî güce dönüşmüştür. Çekiç Güç'e ait kara birlikleri Silopi'ye yerleştirilirken, hava birlikleri de Incirlik'e konuşlanmış ve Çekiç Güç'ün görev süresinin 30 Eylül 1991'de biteceği karara bağ-

21 Haziran 1991

SİLOPI-İNCİRLİK HATTI — Washington Post'un haberine göre Kuzey Irak Kürtlerini korumak için Silopi'de konuşlanacak Batılı müttefik tugay, Incirlik'ten desteklenecek.

lanmıştır. Fakat son nokta yani görev süresi meselesi 30 Eylülde sona ermemiş, aksine belli aralıklara söz konusu gücün görev süresini uzatma konusu Ankara'yı uzun bir süre meşgul etmiştir.

Eylül ayında Çekiç Güç'ün görev süresi dolduğunda Ankara yönetimi söz konusu görev süresinin altı ay daha uzatılması kararı almış ve dönemin Başbakanı Süleyman Demirel bu kararı "Batıyı bilhassa ABD'yi yanımdan uzaklaştırmamamız lazım. Batıya 50 milyar dolar borcum var. Ya 'öde' diye üzerime gelirse? O zaman ne yaparım?" ifadeleriyle savunmuştur (Bölme, 2012: 348-349). Dolayısıyla Çekiç Güç meselesi Türkiye'yi Kuzey Irak'ta yaşananlar kapsamında değil, Batı ile ilişkiler temelinde ilgilendiriyordu ve Ankara'nın Irak politikasına zarar verse de Çekiç Güç'ün görev süresi meclise her geldiğinde uzatılmıştır.

Görev süresine yönelik ilk uzatma kararının bir başka ayrıntısı da Çekiç Güç'ün kara birliklerinin kaldırılması ve sadece hava kuvvetleri ile sınırlandırılması olmuştur.

Bu tarihten itibaren sıklıkla Türkiye gündemini meşgul eden Çekiç Güç'ün Türkiye siyaseti bağlamında bazı önemli sonuçları olmuştur.

İlk olarak, Çekiç Güç'ün PKK'ya yardım ettiğine yönelik sık sık gündeme gelen tartışmalar Türkiye kamuoyunda Amerikan karşıtlığının önemli referanslarından birine dönüşmüştür.

İkincisi, Çekiç Güç iç politikadaki siyasal blokların birbirleriyle mücadelesinde devreye soktukları stratejik dile önemli bir zemin sağlamıştır. Bu bağlamda Çekiç Güç, Türkiye üzerindeki Amerikan nüfuzunun bir göstergesi olarak muhalefet partileri tarafından iktidarı yıpratma stratejisi temelinde sıklıkla gündeme getirilmiştir.

Son olarak da, Çekiç Güç'ün varlığı 1990'lar boyunca Türkiye'de (özellikle de Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölge-

1992: ABD'nin Irak işgaliyle Kürt devleti olasılığı ortaya çıkınca Ankara'da Kerkük petrolünden pay karşılığı Kürt devletini kabul etme senaryosu tartışılmaya başlandı

Kerkük petrolünden pay

Ankara'da yeni senaryo: Kürt devletine karşılık Türkiye'ye petrol

Birliklere hazırol

BUGÜN

ABD'NİN KÜRT BEŞÇENİ

Brandt'la son konuşma

10.10.1992

Demirel'in yeni senaryo: Kürt devletine karşılık Türkiye'ye petrol

Brandt'la son konuşma

10.10.1992

12 Temmuz 1991: Bakanlar Kurulu kararıyla İncirlik ve Silopi'de konuşlanacak ve amacı Irak'ın kuzeyini korumak olan Çekiç Güç'e izin verildi

ULUSLARARASI BİRLİK KONUSUNDA HÜKÜMET NEDEN SESSİZ?

Vatandaş açıklama bekliyor

5 büyük soru

'Çekiç Güç' kimin?

Fransa ayıp etti

Petrole yine zam

İlk askerler Silopi'de

Aralık 1991: Çekiç Güç'ün görev süresi uzatıldı ve Süleyman Demirel yapılan eleştirilere "Batı'ya 50 milyar borç var" diye cevap verdi.

'Batı'ya 50 milyar dolar borcum var... Ya üzerime gelirlerse?'

Demirel'de 'öde'

ÇEKİÇ GÜÇ SİYALİ

DEMİREL

Erdal İnönü: 'Devletin yapısını değiştirmek iç savaşa yol açar'

11. SİYADA

1992: Çekiç Güç'ün PKK'ya helikopterler ile yardım ettiği tartışmaları kamuoyunu uzun süre meşgul etti.

ABD, PKK'ya yardımı yalanladı

Helikopter adresi mi şaşırdı?

15 OCAK 1992

Helikopter adresi mi şaşırdı?

Çelişik yalanlama

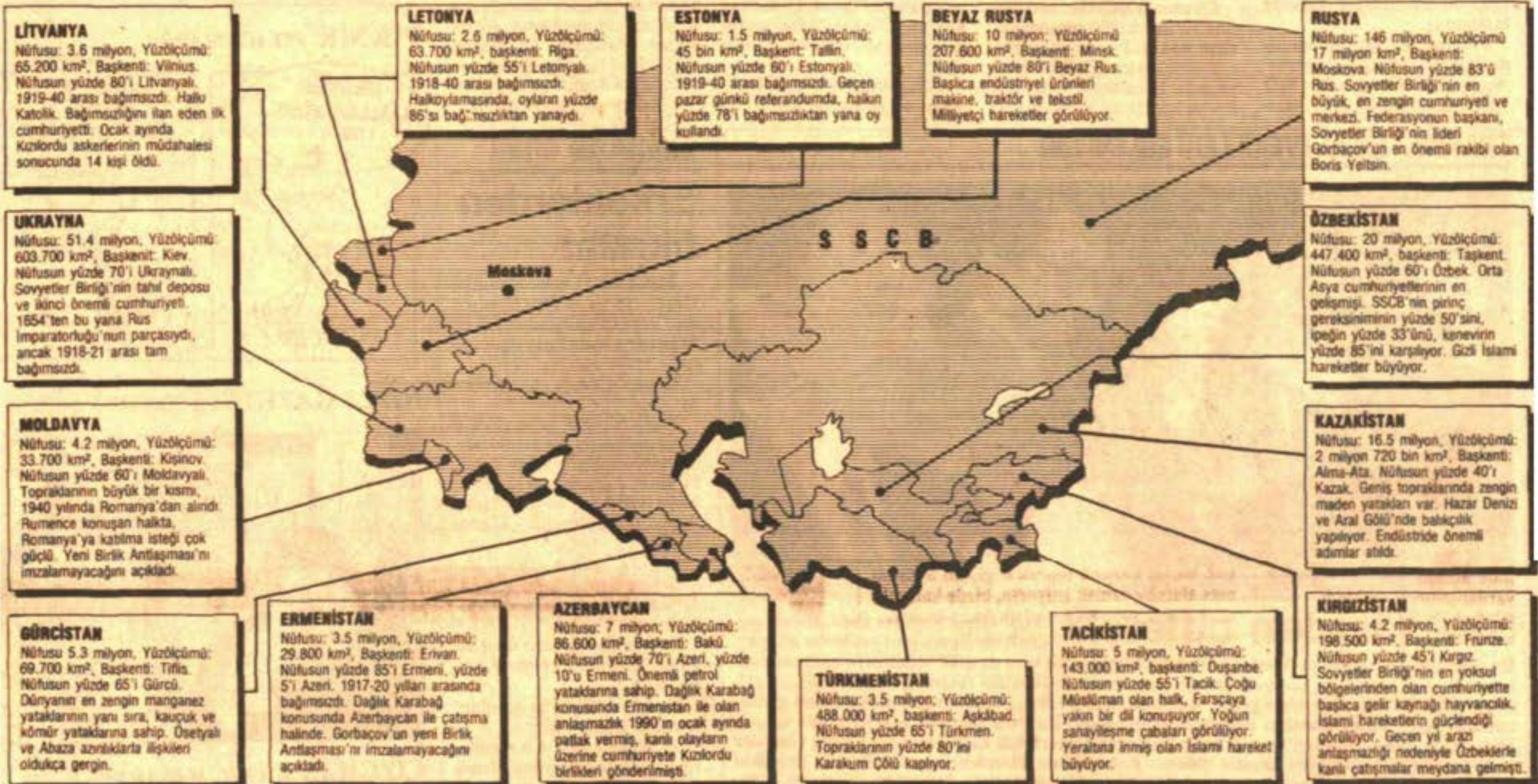
ABD, PKK'ya yardımı yalanladı

Fransa ayıp etti

Petrole yine zam

İlk askerler Silopi'de

ABD, Genelkurmay Başkanı ile koordinasyonu sağlayan Diyarbakır'daki imzalat biriminin görevine son verildi. İncirlik Üssü'nde konuşlu Kuzeyden Keçif Harekâtı'nın "tek" olması nedeniyle ABD, bu üstele komutanlık seviyesinde değildi. Türkiye üzerinden gerçekleştirilen üst uçlar ile hava kuvvetlerinin yakut kamusal ilişkilerini koordine eden Diyarbakır'daki merkez, ABD Genelkurmay Başkanlığı tarafından lağvedildi. Ocak ayından bu yana faaliyet gösteren birim, lojistik destek kapsamında 5 bin uçun koordinasyonunu ve 6 milyon litre yakıtın havada ikmal edilmesini sağladı. Kuzeyden Keçif Harekâtı'nın sona ermesi ile birlikte muharip unsurlarını da İncirlik Üssü'nden çekerek geniy "bakım" unsurlarını bırakarak ABD, buradaki komutanlık seviyesini generalden albayı düşürdü. ■ **ANKARA** Milliyet

Orta Asya'da kültür savaşı

26 SAYFA ● 700 GİRİŞ
(TUTANAKLAR)

ne yerleşmiştir. Körfez Savaşıyla başlayan Ankara'nın yakın bölgedeki olaylara aktif olarak dâhil olma politikası, yeni cumhuriyetlerle ilişkilerde kendisini yeniden göstermiş ve bu durumu en iyi yansıtan ifade o dönemde Türkiye'deki politik aktörlerin dilinde dolaşan 'Adriyatik'ten Çin Seddi'ne 'Türk dünyası' olmuştur. Turgut Özal bütün bu gelişmeler karşısında 21. yüzyılın 'Türk yüzyılı' olacağını ilan ederken bu doğrultuda Ankara tarafından dört ayaklı bir politika başlatılmıştır.

Bu politikanın ilk ayağını bölgeye Türkiye'nin yaptığı yardımları organize etmesi amacıyla kurulan Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) oluşturmaktaydı. Bu kurum zamanla bölgeye yönelik dış politikanın uygulayıcısı ve bir alt yüklenicisi konumuna geldi (Kardaş ve Erdağ, 2012: 170).

İkinci ayağında ise bu ülkeler ile Türkiye arasındaki ilişkilerin üzerine inşa edileceği insan gücünü yetiştirmek bağlamında söz konusu ülkelerdeki öğrencilerin Türkiye'de okuması için verilen burslar vardı. Bu bağlamda her ülkeye 1400'ü yükseköğretim olmak üzere 2000 kişilik burslu öğrenci kontenjanı verilmiştir (TDP, 2005: 384). Öğrenci yetiştirme politikasının diğer yönünü ise bu ülkelerde açılan Türkiye kökenli okullar oluşturmuyordu. Bu proje bir taraftan milli eğitim bakanlığı üzerinden devlet eliyle hayata geçirilirken, diğer taraftan da dini bir grup olan Gülen Cemaati başta olmak üzere sivil kuruluşlar bu süreçte aktif olarak yer almışlardır.

Bu yeni politikanın üçüncü ayağında ise, bu ülkelerle bölgesel işbirliği örgütleri kurmak ve çeşitli işbirliği antlaşmalarını imzalamak yoluyla ortak dış politika zeminleri oluşturmak vardı. Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi ve bu ülkelerdeki güvenlik güçlerinin Türkiye'de yetiştirilmesini öngören askerî işbirliği antlaşmaları gibi inisiyatifler bu bağlamda devreye sokuldu.

1991: Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığı kazanması Türk dış politikasında iddialı söylemler dalgası başlattı.

‘Türk yüzyılı başlıyor’

ZİHNER DOĞAN, ANKARA

Türk Cumhuriyetleri... Türkiye'nin yeni bir dünya açtığı anlamına geliyor. Bu, sadece Türkiye için değil, dünya için de bir fırsat. Türkiye'nin bu yeni dünya ile ilişkileri, sadece Türkiye'nin değil, dünya için de bir fırsat. Türkiye'nin bu yeni dünya ile ilişkileri, sadece Türkiye'nin değil, dünya için de bir fırsat.

Akayev: ‘Türkiye çobanyıldızımız’

ANKARA, ÖZEL

Türk zirvesi anısına Milliyet'ten özel ek

Türk Cumhuriyetleri ve AVRASYA

YATIRIM-TİCARET REHBERİ

29.10.1992

YARIN İSTEYİN

Türk zirvesi anısına Milliyet'ten özel ek

Türk Cumhuriyetleri ve AVRASYA

YATIRIM-TİCARET REHBERİ

29.10.1992

YARIN İSTEYİN

Şubat 1992: Süleyman Demirel Türkiye'nin nüfuz alanını "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne" şeklinde tanımladı.

Demirel: Sınırları sabit kalmasına rağmen ülkemiz büyüdü

Adriyatik'ten Çin'e Türkiye

24 ŞUBAT 1992

CUMHURİYET (Ankara) Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla, sınırları sabit kalmasına rağmen Türkiye'nin büyüdüğünü söyleyen Başbakan Süleyman Demirel, "Bir ucu Adriyatik Denizi'nde, bir ucu Çin Seddi'nde olan bir Türkiye meydana gelmiştir" dedi.

Ardahan heyetini kabulünde, Ardahan'a il sözünü tekrarlayan Demirel, konuşmasında, son ABD gezisinde, Türk devletine çok büyük bir itibar olduğunu söyledi. Sovyet imparatorluğunun çökmesiyle birlikte Türkiye'nin dünyanın gözbeğini durumuna geldiğine işaret eden Demirel, bağımsızlığını ilan eden Kafkas cumhuriyetleriyle Türkiye'nin kuzeyinde yeni bir dünyanın açıldığını dikkat çekti: "Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan...

Gerçi aralarında birtakım nizam var, ama bunlar yatıştır. Orta Asya cumhuriyetleri olan Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan'ın çoğu bize bakıyor. Kaptılar açılacak. Şimdi Türkiye aslında, hudutları sabit kalmak üzere büyümüş. Yani bir ucu Adriyatik Denizi'nde, bir ucu Çin Seddi'nde olan bir Türkiye meydana gelmiştir. Daha doğrusu, bir Türklük âlemi, bir Türk dünyası meydana gelmiştir. Kafkasya'daki bütün kavim-

lerin hiçbirisini unutmuyoruz. Onların hepsi bizim kardeşlerimizdir. Bu dünyanın içerisinde Türkiye bir gözbebeğidir. Bizim ülkemizin gözbebeği olmasından biz memnun oluruz. Ama bundan rahatsız olanlar olacaktır. Türkiye'yi sevmeyenlerin kem gözlerine bir avuç toprak serpebilmemiz, birlik ve beraberliğimizi muhafaza etmemize mümkündür."

Demirel, Ardahan'ın 40 yıl Türkiye'nin dışında kalmasına tüm milletin ağladığını, Artvin meydanında 1979'da konuşurken, "Herkes iyi bilsin ki 40 sene biz bu ülkelere ağladık. Yeniden ağlamaya niyetimiz yok. Başkaları ağlayacaktır" dediğini

■ Arkas Sa. 19, Sü. 1'de

Son ayak ise propagandaydı ve bu bağlamda Nisan 1992'den itibaren **TRT Avrasya uydu üzerinden** bölgeye yayın yapmaya başlamıştır. Yine milli eğitim bakanlığı Türk cumhuriyetlerinde okutulmak üzere ortak **tarih ve edebiyat kitapları hazırlamış, diyanet işleri başkanlığı** da bu ülkelerde cami ve kültür merkezleri inşa ederken aynı zamanda buralarda okutulacak dini materyaller hazırlamıştır (TDP, 2005: 386-387).

Dört ayaklı stratejiye dayanan bu yeni politikanın Türkiye'yi yakından ilgilendiren **bazı sonuçları olmuştur.**

İlk olarak, Türkiye'nin nüfuz politikası bölgedeki etkisini kaybetmek istemeyen **Rusya'yı rahatsız ettiği gibi** yine Türkiye, bölgede benzer şekilde nüfuz kurmak isteyen **İran'la da rekabet etmek** zorunda kalmıştır.

İkincisi, Türklük üzerine temellendirilen bu politika Türk milliyetçiliği için yeni bir strateji imkânı ortaya çıkarmış ve bu ülkelerle olan yakın ilişki **milliyetçi ve muhafazakâr dile geniş bir söylem alanı** açmıştır.

Son olarak da, bölgeyle yakından ilgilenen dini cemaatler arasından **Gülen Cemaati küresel bir boyut kazanma imkânına kavuşurken,** Türkiye içinde de güçlenmiş ve zamanla ülkenin iç ve dış politikasını etkileyebilecek bir konum kazanmıştır.

Petrolde büyük umut

Millî Eğitim Bakanlığı ilçe son sınıf öğrencilerine Türk Cumhuriyetleri ortak tarih kitabı okutacak.

Türklerle ortak Türk tarihi dersleri

DERS kitapları ve programlarında Türk - İslam sentezliği doğrultusundaki bilgileri çıkarmaya hazırlanan Millî Eğitim Bakanlığı, ilçe son sınıf öğrencilerine Türk Cumhuriyetleri ortak tarih kitabı okutacak. Böylece Türkdüğün ortak değerleri hakkında Türk dünyasına doğru bilgi akışı sağlanacak.

Türklük tanıtılacak

Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri, Türkiye ile birlikte Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Azerbaycan ilçe son sınıf öğrencilerine, 1998-99 öğretim yılından itibaren "Ortak Tarih" ve "Ortak Türk Edebiyatı" adı altında iki yeni ders okutulmaya başlanacağını söylediler.

MEB'in önerisi üzerine beş Türk Cumhuriyeti ile 1992'den itibaren kültür yönünden ortak hareket etme karar alan Türkiye, bu projeye Türklere kaba, cahil, barbar, geri kalmış bir millet olarak tanıyan Orta Asya öğrencilerini Türkdüğün tanıta-

cak. Bu konuda ders kitaplarında hiçbir bilgi olmayan Orta Asya Cumhuriyetleri öğrencilerine, Türkdüğün ortak tarih ve edebiyatı öğretilecek.

Ortak Tarih dersinde tarih öncesi'den günümüze kadar, Ortak Türk Edebiyatı dersinde ise destan devrinden başlayıp günümüze kadar Türkdüğün ortak değerleri okutulacak.

Ders kitapları hazır

MEB'in yanı sıra Dışişleri Bakanlığı Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun da destek verdiği projede, Edebiyat kitabını MEB ile Türk Dil Kurumu, Tarih kitabını ise MEB ile Türk Tarih Kurumu, beş Türk Cumhuriyetinin eğitim bakanları ile dil ve tarih profesörlerinden oluşan bir kurulun da katılımıyla hazırlandı. Beş adet Türk diline çevrilen ve şu an dizgileri yapılan kitapların Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılacağı belirtildi.

1997: Gülen cemaatinin Orta Asya'daki okullarını ve buradaki öğrenci ve öğretmen sayılarını gösteren bir tablo

1997 Yurt dışındaki Gülen okullarına ilişkin rakamlar			
Ülke	Okul Sayıları	Öğrenci Sayıları	Türkiye'den giden öğretmen sayıları
Kazakistan	29	5684	580
Azerbaycan	12	2023	338
Özbekistan	18	3334	210
Türkmenistan	13	3294	353
Kırgızistan	12	3100	323
Tajikistan	5	694	107
Tataristan	6	1802	217
Rusya	5	323	63
Çarvaşia	2	311	79
Başkırıa	3	462	88
Karachi	1	93	13
Crimes	2	218	47
Siberia	4	438	101
Dagestan	5	938	123
Georgia	3	244	48
Mongolia	4	442	85
Bulgaria	4	523	123
Moldavia	2	225	40
Romania	4	415	78
Albania	2	966	74
Bosnia	2	109	22
Macedonia	1	102	16
Irak	4	184	26
Australia	5	718	37
Indonesia	1	41	18
Toplam	149	27.683	3209

Kaynak: Bayram Balci, Fethullah Gülen's Missionary Schools in Central Asia...

Yurt dışı vizesi Hoca'dan geçiyor

Fethullah Hoca'nın sık sık kışladamlarıyla buluşmasının perde arkasından "iş" çıktı. Okulları sayesinde 50'ye yakın ülkede popüleritesi ve güvenilirliği imajı güçlenen Hoca, yurt dışında yabancı yapıları "referans kaynağı" oluyor

Parlatan ÇAKIROĞLU

FETHULLAH Hoca, giderek parlatılan yatacağı yapan işbirlikçileri "referans kaynağı" oluyor. Başta Orta Asya Cumhuriyetleri olmak üzere Güney Asya, Doğu Avrupa, Afrika ve Latin Amerika'da devletlerin büyük bütçelerinde işleri yapan işbirlikçileri, Hoca'dan ve yakın çevresinden vize almadan yapmaları mümkün değil.

İki gün konuşulmuş iş Hoca'ya yakın çevresinde bulunan devletlerle parlatılan 50'ye yakın ülkede açılan ve yapılan işleri yapan Türk devletleri ve Türk vatandaşları Hoca'ya sadık oldukları için vize ve "güvenlik" işleri yapar.

Son ziyaret Bayraktar'a..

Fethullah Hoca'nın son ziyaretinde kışladamlarıyla buluştuğu yer olan bu harita, Azeri ve Orta Asya petrollerini taşıyacak boru hatları için düşünülen güzergâhı gösteriyor.

A. Baş Çemeli

İsmail Toprak

Fethullah Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Aliyev Gülen

Türk dünyası

TÜRKİ TOPLULUKLAR

- 1- Güneybatı grubu
Türk, Gagavuz, Azeri, Türkmen
- 2- Kuzeybatı grubu
Kırgız, Kazak, Karakalpak, Nogay,
Kımkı, Başkır, Tatar, Karaim,
Karaçay, Balkar
- 3- Güneydoğu grubu
Özbek, Uygur, Salar
- 4- Kuzeydoğu grubu
Kakas, Altay, Yakut

Avrasya'daki büyük yay boyunca yayılmış olan Türkçe konuşan topluluklar, modern tarihte ilk kez bağımsız devletlerini kurdular. Dil bakımından dört büyük gruba ayrılıyorlar. Eski Sovyetler Birliği'ndeki Türk Cumhuriyetleri, Kiril alfabesinden, Türkiye'nin kullandığı Latin alfabesine geçmiş durumdadır. (Forbes dergisinden alınmıştır).